

Odkaz J. A. Komenského Nivnici

Aleš Kučera

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aleš KUČERA**
Osobní číslo: **H128025**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Téma práce: **Odkaz J. A. Komenského Nivnici**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkumu v sociálních vědách"(IMS 2009). Případně podle dalších materiálů ,z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím práce bude zaměřena:

- hledání rodiště a kořenů J.A.Komenského;
- hledání slavných rodáků Nivnice ,které J.A. Komenský ovlivnil;
- odkaz J.A.Komenského současnosti (s ohledem k sociální pedagogice).

Za nejvhodnější metodu vzhledem k zvolenému tématu jsem zvolil analýzu textu. Součástí práce bude kvantitativní výzkum -dotazník zaměřený na zjištění co ví o svém rodáku žáci 1. a 2 stupně základní školy.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Floss, P. Poselství J. A. Komenského současné Evropě. Brno: Soliton, 2005

Kachník, J., J.A.Komenský a jeho památník v Nivnici. Olomouc: vl. náklad, 1933

Komenský, J. A. Obecná porada o nápravě věcí lidských. Brno: Soliton, 2007

Komenský, J. A. O sobě. Praha: Odeon, 1987

Kožík, F. Anděl míru. Praha: Albatros, 1984

Kumpera, J. Jan Amos Komenský-malý profil velké osobnosti. Uherský Brod:Muzeum J. A. Komenského, 1988

Kachník, J. Dosavadní pátrání po rodišti a pravém jméně J. A. Komenského. Časopis vlasteneckého spolku musejního, 1937, roč.50

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

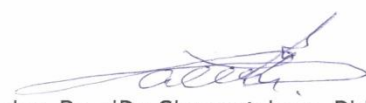
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je rozdělena celkem do pěti kapitol, každá kapitola je rozdělena na podkapitoly. Cílem práce je odpovědět na otázku, zda a jakým způsobem je dnes živý odkaz dvou nejvýznamnějších rodáků z Nivnice, to je Jana Ámose Komenského a Josefa Kachníka. Jaké byly společné myšlenky J. A. Komenského a J. Kachníka. Dále pak zda a jakým způsobem tento odkaz u Josefa Kachníka přesahuje Nivnici. Vzhledem k tomu, že Komenského díla se u nás budeme zabývat pouze sociologickými názory o tom jak transformovat společnost, které shrnuje v díle Obecná porada o nápravě v cí lidských. Cílem výzkumu je získat představu podloženou ověřitelnými fakty, o tom zda a jakou roli hraje Komenského společenský odkaz v dnešní době. Dále pak bude metodou dotazníkového šetření zjištěna míra znalosti a praktického využití Komenského odkazu v jeho rodné (?) Nivnici.

Klíčová slova: Nivnice, Josef Kachník, Jan Amos Komenský, sociální pedagogika, odkaz J. A. Komenského, Obecná porada o nápravě v cí lidských, myšlenky J. A. Komenského

ABSTRACT

Bachelor thesis is divided into five chapters, each chapter is divided into sub-chapters. The aim is to answer the question of whether and how today live link two major Nivnice natives of the town, it's Jan Amos Komensky and Josef Kachník. What were the common ideas of J. A. Komensky and J. Kachník. Furthermore, whether and how the link with Joseph Kachník exceeds Nivnice. Given the breadth of Comenius to work with him, we will only deal with sociological views about how the transformation moves company, which summarizes the work of General Consultation on the Reform of Human Affairs. The aim of research is to get an idea supported by verifiable facts about whether a role of Comenius social reference nowadays. Furthermore, the method of the survey found a degree of knowledge and practical use of Comenius reference in its native (?) Nivnice.

Keywords: Nivnice, Josef Kachník, Jan Amos Comenius, social pedagogy, the birthplace of Comenius, General Consultation on the Reform of Human Affairs, the ideas of Comenius

Děkuji doc. PhDr. Miroslavu J. Zlovi, Ph.D., za jeho laskavý přístup, trpělivost a cenné rady při zpracování mé bakalářské práce.

Rád bych poděkoval své rodině a za morální podporu a trpělivost, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Prohláším, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ale-Ku era

OBSAH

ÚVOD	8
1 J. A. KOMENSKÝ	11
1.1 HISTORICKÁ FAKTA 17. STOLETÍ	12
1.1.1 Morava v 17.století	12
1.1.2 Polsko v 17.století	15
1.1.3 Nizozemí v 17.století	16
1.2 ŽIVOTOPIS J. A. KOMENSKÉHO	19
1.3 POHLED NA KOMENSKÉHO OD 17 STOLETÍ PO SOUČASNOST	22
2 J. KACHNÍK	30
2.1 HLEDÁNÍ SOUVISLOSTÍ SLAVNÉHO RODÁKA S J. A. KOMENSKÝM	30
2.2 ŽIVOTOPIS J. KACHNÍKA	33
2.3 DÍLO J. KACHNÍKA	36
2.3.1 Publikace	36
2.3.2 Výchovná a zakladatelská činnost v Nivnici	39
2.3.3 Výchovná a zakladatelská činnost mimo rodnou obec	41
2.4 HLEDÁNÍ PRAVD PODOBNÉHO RODIČE J. A. KOMENSKÉHO	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	47
3 ZÁKLADNÍ CÍLE VÝZKUMU	48
3.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO PRŮVÝZKUMU	48
3.1.1 VYHODNOCENÍ RESPONDENTŮ	48
3.1.2 Vyhodnocení a interpretace výsledků dotazníků	49
3.1.3 Shrnutí dotazníkového výzkumu	53
3.2 SOCIÁLNÍ ODKAZ KOMENSKÉHO DNEŠNÍ DOBĚ	53
3.2.1 Obecná porada o nápravě vztahů mezi lidmi	54
3.2.2 Komenský ve zpracování Pavla Flosse	55
3.2.3 Poselství J. A. Komenského pro současnost	57
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM OBRÁZKŮ	65
SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Malé jihomoravské městečko Nivnice dalo národu a světě dva významné rodáky, Jana Amose Komenského a Josefa Kachníka. Oba muži se shodou okolností zabývali podobnou činností, oba byli kněží a pedagogové. Oba vyrostli z obtížných sociálních poměrů, kdy během jejich dětství došlo k situovaní rodiny zafily osobní a majetkové zvraty. Oba museli v cestě za vzděláním překonat mnohé obtíže, Komenský ovšem více, nebo žil v neklidných letech.

Žili však v odlišných dobách a byli příslušníky vzájemně nepřátelských církví. Přesto starší kněz podstatně ovlivnil mladšího a oba se zapsali do povědomí obyvatel obce a regionu. Jsou součástí lokálního patriotismu místa. V Komenského případě pak samozřejmě význam osobnosti hluboce přesáhl region.

Cílem práce je odpovědět na otázku, zda a jakým způsobem je dnes živý odkaz dvou nejvýznamnějších rodáků městečka Nivnice, to je Jana Amose Komenského a Josefa Kachníka. Dále pak zda a jakým způsobem tento odkaz u Josefa Kachníka přesahuje Nivnici. Vzhledem k větší Komenského díla se u nás budeme zabývat pouze sociologickými názory o tom jak transformovat společnost, které shrnuje v díle *Obecná porada o nápravě v cí lidských*.

Odkaz J. Kachníka je v literatuře velmi málo reflektován a tak zde bude popsán a charakterizován a to především na základě jeho odborného díla a mecenátu. Představy o Komenském i Kachníkově významu, které panují v Nivnici, budou doloženy pomocí dotazníkového výzkumu mezi třídami prvního a druhého stupně nivnické ZŠ, jakožto nejmladší generace obce. Srovnáním životů a díla obou mužů budou charakterizovány rozdíly a případné shody mezi životní dráhou nivnického nábožensky založeného intelektuála v 17. a 19. století. Odraz Komenského odkazu v životě a tvorbě Josefa Kachníka potom doloží způsob chápání Komenského v jeho rodné obci na přelomu 19. a 20. století. Komenského odkaz světový bude potom popsán na základě srovnání *Obecné porady s dnešní skutečností*.

Cíle práce je tedy možno charakterizovat jako odpovědi na tyto otázky:

- 1) Je odkaz pro současnou společnost v díle *Obecná porada o nápravě v cí lidských* aktuální?

- 2) Je aktuální myšlenka Komenského pro budoucí lid, který by se mohl soustředit pouze na techniku, vudu a zapomíná na člověka se svými potřebami?
- 3) Nakolik je aktuální pohled Komenského na školu jako dílnu lidskosti?
- 4) Jaké byly společné myšlenky J. A. Komenského a J. Kachníka?
- 5) Jaké jsou znalosti a pohled článků 1 a 2 stupně základní školy na slavné rodáky.?

Teoretická část podklad je zpracována na základě odborné literatury a textové analýzy díla obou pedagogů. U Jana Amose Komenského je vzhledem k rozsahu díla a hojněmu zpracování v odborné literatuře vybrána pouze Obecná porada. U Josefa Kachníka pak neexistuje žádná biografie, nepočítáme-li jednu bakalářskou práci¹. Proto je zde textové analýze díla jako základnímu způsobu poznání osobnosti věnováno více důrazu.

Oba muži mají co říci souasně společně, a ufilosofickou snášenlivostí, pedagogickým dílem i prostě intenzivním vztahem k vlasti v úřadím i ufilosofickým úřadím mřítku toho slovo. Jejich odkaz a jeho životaschopnost jsou předmětem následujícího textu.

1 Josef Kachník. KATEDRA FILOSOFIE FF MU BRNO. *Filosofická fakulta MU* [online]. Brno, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kachjo.html>

I. TEORETICKÁ ÁST

1 J. A. KOMENSKÝ

1.1 Historická fakta 17. století

Sedmnácté století je dobou p elomu, kdy v Evrop doznívá humanismus a renesance, zatímco nová epocha baroka se teprve rodí i s tím, co v kultu e a um ní p inesla pozitivního. Je to doba zlomu, válek a epidemií, v nífl hlijí lidé, kte í je-t zaffili relativní klid a blahobyt p edcházejícího století. Je to doba nejistot, zmatku a rozvratu, ale také mlhavých nad jí do budoucna. Sou asníci si uv domují, fle sv t jak ho znají, kon í a sv t, který p i jde je velkou neznámou. Je to doba krvavých povstání, blouznivých proroctví a zp evrace-ní dosavadních hodnot. Respektované osobnosti p edchozí epochy mizí doslova p es noc a do ela se derou bezskrupulózní self-made-mani. V-echny tyto rysy století se hluboce od-ráfejí v díle Jana Ámose Komenského, které proto není možné bez znalosti historických reálií pochopit.

Ostatn sám Komenský podává charakteristiku svého století v K-aftu umírající matky Jednoty bratrské slovy: *"Co prohlá-eno jest v Písm Bofím, fle v k jeden pomíjí a jiný nastává, a koli zem na v ky trvá, to se splnilo na v-ech, kte í byli p ed námi a plní na nás v-ech, kte í jsme nyní, a plniti bude na v-ech, kte í budou po nás. V každé spole nosti lidské, v domech, m stech, královstvích a církvích, v-udy jedno pomíjí, druhé nastává. I nyní co se pod nebem d je, vidíte: pomíjejí a prom nu berou království n která a v nich národy, jazyky, práva, nábofenství, proto bez pochyby, fle nastává jiný v kí* ²

V následujících odstavcích proto podáme exkurs do historie t í zemí, s nimi fl se pojí Komenského flivot. A to Moravy, kde vyrostl a kterou považoval celý flivot za svoji vlast, stru n ji pak Polska, kde strávil nejn t-í ást politicky a v decky aktivního flivota v exilu a Nizozemí, kde doflil.

2 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Breviá my-lenek Jana Amose Komenského: [osm po ad komponova-ných Milanem Friedlem, který také napsal úvod*. 1. vyd. Brno: Integrál, 2008, s. 67-68.

1.1.1 Morava v 17. století

Morava dob Komenského mládí, tedy na p elomu 16. a 17. století je zemí velice specifickou. A koliv je po staletí p ivt lena ke království eskému uchovává si pov domí samostatné, od ech odli-né zem . Nositeli tohoto "moravanství" jsou p edev-ím -lechtici. Morava disponuje vlastním zemským sn mem, zemskými deskami a dal-ími nálefitostmi neodvislé stavovské zem . Inkolát, tedy p ijetí mezi moravskou -lechtu, dostávají p ed vypuknutím t icetileté války pouze -lechtici e-tí a uher-tí. Usazuje se tu i mnoho rakouských urozenc , ale t m je ú ast v politickém flivot markrabství znemofln na. V Komen-ského dob se v-ak jifl sebev domí moravské -lechty rozm l uje a mnozí páni vym ují stavovské svobody za prestiř víde ského dvo ana.³ Více nefl dlouhé popisy situaci dokládají dva citáty moravského politika Karla st. ze fierotína: *š í Kde jsou ti sta í Markomané⁴, kde je ona state nost p edk , kde ctnosti d d a otc í ō a š* *Knihapana Tova ovského⁵ zpuchla.⁶*

Dal-ím charakteristickým rysem Moravy na za átku 17. století byla její poloha co-by bezprost edního zázemí uherského vál i-t . V podh í Tater probíhaly od za átku 16 do za átku 18 století boje mezi Habsburky a Osmany do nichfl se na té i oné stran zapojovali uher-tí magnáti se soukromými armádami a polonezávislí vlada i Sedmihradska. Morava byla nucena na tento boj p ispívat berní stejn jako dal-í Habsburské zem . Protofle v-ak bylo markrabství ohrořeno bezprost edn , platilo s men-ími obstrukcemi nefl dal-í zem . Zárove morav-tí stavové vyuflívali toho, fle je panovník vzhledem k poloze jejich zem pot ebuje zcela loajální, k nátlaku na n j ve v cech stavovských svobod.

Krom pen z zaplatila Morava turecké války i demografickými zm nami. Pravidelné turecké vojsko na území markrabství nikdy nevstoupilo, ale mnohdy sem vpadly záso-

3 VÁLKA, Josef. Moravská zemská práva a svoboda v 15. -16. století. In: *Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn]*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2001, s. 28-29.

4 V dané dob panovalo na Morav p esv d ení, fle p edky zdej-ího obyvatelstva jsou starov cí Markomané. U enci zd raz ovali state nost, nezávislost a dal-í ctnosti, které Markoman m i Germán m obecn p ipisovali anti tí u enci.

5 Ctibor Tova ovský z Cimburka sepsal v 80 letech 15 století soubor zemského moravského práva "Pam oby ej , ád a zvyklostí starodávných a ízení práva zemského v Markrabství moravském".

6 VÁLKA, Josef. Moravská zemská práva a svoboda v 15. -16. století. In: *Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn]*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2001, s. 29.

bovací oddíly lehké jízdy tvořené často tatarskými poddanými sultána. Ti pak plenili, vraždili a odvlékali lidi do otroctví. Stejně se chovaly oddíly uherských povstalců, bojujících proti habsburské moci. Na které oblasti byly tyto nájezdy natolik postihovány, že po definitivním odvrácení tureckého nebezpečí musely být znovu osídlovány. V zemi panovala v době zvýšeného ohrožení panika, která se vybijela v popravách lidí označených za turecké vyzvědače. Vpády z Uher ostatně zasáhly destruktivně i do Komenského flivota (vpád vojsk TM pána Bojkaje⁷).

Zároveň stavovská obec i jednotlivá města investovala do obnovy pevností, v klidné předchozí epoše zanedbaných. Proto na Moravě vznikaly vedle renesančních zámků (Telč, Bučovice, Rosice u Brna, Náměšnice nad Oslavou a jiné) i moderní pevnosti jaké například české země neznají (Hukvaldy, Uherský Brod, Strážnice, Mikulov a jiné). Moravským specifickým souvisejícím s nájezdy lehké jízdy je udržování a zdokonalování kostelních pevností a ústředí v rámci hrazených městek (Hustopeče) nebo i vsí (Kurdějov). Také zemské zákony ohledně zákazu držení zbraní poddanými byly na jihu Moravy prakticky ignorovány. Dokonce zde vláda vytvořila ozbrojený sbor tzv. portálských horalů, kteří měli za úkol státní beskydské prsmky (porty). To se Habsburkům později téměř nevyplatilo, nebo vojensky organizovaní, ozbrojení a nepoddajní Valaši se po bitvě na Bílé hoře odmítli smířit s rekatolizací a vedli několik partyzánských válek proti státní moci. Porážení byli ať potom, co habsburská moc uřila teror a taktiku spálené země. Turecké války potom také přinesly militarizaci drobné šlechty, která se projevila za třicetileté války.⁸

Dalším charakterovým rysem Moravy 17. století byla náboženská pluralita. Blízkost tureckého válčiště nedovolovala Habsburkům zasáhnout proti nekatolickým s plnou silou, protože nepokoj na Moravě by mohl oslabit uherskou frontu. Navíc se vláda obávala zvýšení sympatií k uherským povstalcům - protestantům, nebo i k Turkům, jimž byla konfese poddaných lhostejná, platili-li ádn dan. Blízkost uherské hranice pak poskytovala nekatolickým bezpečí i proto, že v případě náhlé perzekuce nebylo daleko z dosahu katolic-

7 JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1987, s. 379-387.

8 O roli Moravy v tureckých válkách souhrnně VÁLKA, Josef. Morava v habsburské monarchii a turecká hrozba. In: *Morava v době renesance a reformace: [sborník příspěvků proslavených ve dnech 6. ledna až 24. února 1999 v rámci přednáškového cyklu MZM v Brně]*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2001, s. 8-16.

ké moci. Feudální vlastníci bez rozdílu vyznání pak na svých panstvích vítali usazování emesln zdatných novok t nc í u ených eských brat í. Ostatn novok t nci (habáni) se stali i po své likvidaci sou ástí jihomoravského folklóru (habánská keramika). Z hlediska Jednoty bratrské je pak jifní a st ední Morava místem, kde se z malé od sv ta odtržené sekty stala církev, která svým humanistickým a vzd lávacím p sobením výrazn ovlivnila st edoevropský humanismus (zmi me jen v-eobecn známé pojmy jako Jan Blahoslav, bible Kralická, Karel st. ze fierotína atd.).

O nábofenské pluralit Moravy, ve st ední Evrop té doby velmi výjime né sv d í nap íklad d jiny malého m styse Hustope í. Na p elomu 16 a 17 století zde vedle sebe p sobili katolíci, luteráni, jednota bratrská, novok t nci a fidé.⁹

Moravská specifika ovlivnila i pr b h t icetileté války, která pro markrabství za ala vpádem eského vojska v roce 1619 a skon ila vyklizením -védských posádek roku 1650.¹⁰ Morava se pod vlivem racionáln uvaflujícího politika a Komenského p ítele, Karla st. ze fierotína odmítla p ipojit k podniku eských stav a ti ji proto museli donutit invazí. K moci se pak dostali protestant-tí radikálové typu Ladislava Velena ze fierotína. Jako zázemí Vídn bylo pak markrabství dlouhou dobu vál í-t m. I po bitv na Bílé ho e pokračoval v odporu slezský knífle Jan Ji í Krnovský, jehofl armáda ovládala ve jménu uprchlého krále Friedricha severní Moravu je-t v pr b hu dvacátých let. Od východu Moravu napadali divocí a nevypo ítatelní spojenci direktoria, vojáci Gábora Bethlena, vévody sedmihradského. V horách opakovan povstávali Vala-i. Pro to byly konfiskace a rekatolizace pozvolné a popravy urozených v dc ojedin lé (ov-em echy zase nepoznaly masové exekuce poddaných, k jakým do-lo po poráfkách Valach ve východomoravských m s- tech)¹¹. Cestou na Víde pro-li markrabstvím také n kolikeré armády protihabsburské koalice, p í emfl Tvédové se tu na konci války usadili. Ve svých severomoravských posádkách

9 Pr vodce historií m sta: Hustope e ve 13. - 16. století. M STSKÉ MUZEUM A GALERIE HUSTOPE E. *Muzeum a galerie Hustope e* [online]. Hustope e, 2014 [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.muzeumhustopece.cz/a/2011-historie01/clanek.php>

10 Souhrnn UHLÍ , Du-an. Morava v t icetileté válce. In: *Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn]*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2001, s. 69-80.

11 KNOZ, Tomá-. Pob lohorské konfiskace na Morav . In: *Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn]*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2001, s. 81-95.

z stali (Olomouc, Uni ov, Ternberk, Sovinec a jiné) afl do roku 1650, aby vymáhaly slíbené reparace. Tyto invaze vřdy vzbudily nad je moravských emigrant , ale vřdy marn . I po t icetileté válce z stala Morava do zna né míry specifickou zemí a k plnému zapojení do struktury absolutistické a katolické monarchie do–lo afl po odezn ní nebezpe í z Uher na za átku 18. století. P esto relikty p edb lohorských pom r z staly, jak dokázalo nap íklad povstání nepoddajných Valach v sedmdesátých letech 18. století dlouho flivé.

1.1.2 Polsko v 17. Století

Polsko v 17. století bylo mocností v úpadku. Vzbuzovalo po ád respekt svou obrovskou rozlohou, sahající od Poznan po Smolensk a od Rigy po Sazc a Kamienec Podolskij. V evropském pov domí také stále rezonovala polská propaganda o me i a –títu k es anstva proti tureckému nebezpe í. Mocensky v–ak jfl byla Rzeczpospolita Polska zcela bezmocná. Od roku 1505 totifl platil zákon "Nihil novi", který králi na izoval p edloflit jakékoliv své rozhodnutí ke schválení –lechtickému sn mu.¹² Tím bylo vytvo eno prost edí, kde král byl jen formálním symbolem zem . Ani sn m vlastn nemohl o ni em rozhodnout, nebo "liberum veto" kařdého jednotlivého sn movníka mohlo zabránit p ijetí zákona. Zem se tedy stala seskupením "státe k ", vlastn jednotlivých panství, kde feudál vládl zcela dle své libov le. V zemi p itom neexistoval m stský stav jako politická síla. Práv na za átku 17. století tato politická anarchie dosáhla svého vrcholu. Z evropských stát p pouze v soudobém Polsku se mohlo p ihodit, flé král uprchl ze zem , a koliv proti n mu nebyla vedena válka ani vzpoura (Jind ich z Valois roku 1574)¹³.

Po nábořenské stránce byla Rzeczpospolita státem katolickým s vysokou mírou tolerance v i jiným nábořenstvím. V litevské ásti zem byly dokonce usídleny tatarské muslimské komunity¹⁴. Nábořenská tolerance souvisela s neexistencí centrální kontroly zem . Třechtic proto mohl bez p ekářek ur ovat víru na svém panství podle své vlastní. V pr b hu 17. století v–ak tato tolerance pomalu dozívá. Roku 1596 tzv. unií brestskou do–lo k formálnímu pod ízení litevských pravoslavných papeřfi.¹⁵ V dal–ích letech se pak

12 DORAZIL, Otakar. *Vládcové v d jinách Evropy: (800-1648)*. Klatovy: Amlyn, 1992, s. 169.

13 DORAZIL, Otakar. *Vládcové v d jinách Evropy: (800-1648)*. Klatovy: Amlyn, 1992, s. 173.

14 HORÁK, Slavomír. Tata i a muslimové v Polsku. FSV UK. *Slavomirhorak.euweb.cz* [online]. Praha, 2002 [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.slavomirhorak.euweb.cz/tatarzy.pdf>

15 DORAZIL, Otakar. *Vládcové v d jinách Evropy: (800-1648)*. Klatovy: Amlyn, 1992, s. 175.

stup uje tlak na pravoslavné poddané, který je i jednou z příčin povstání ukrajinských kozáků v roce 1648. Protestanti prchající před následky třicetileté války však v Polsku mohli najít bezpečný azyl. Vyuffilo toho i mnoho českých emigrantů, včetně Jana Amose Komenského, kterým usazení v zemi usnadňoval i blízký jazyk.

To se začalo měnit s koncem války. Zatímco v letech a třetí válka skončila, v Polsku začala. Zatímco v boji s kozáky Poláci dosáhli dočasných vítězství (bitva u Berestěka roku 1651), spor se Švédskem přerostl v invazi, která málem Rzeczpospolitu zničila. Boj se Švédsky přerostl v celonárodní vzepětí, které dočasně míry napomohlo sebeidentifikací Poláků s katolickou vírou. Když byl s vypětím sil švédský nepřítel vytlačen ze země, stali se domácí protestanti podezřelí z kolaborace.¹⁶ Pro české vyhnance to znamenalo konec bezpečného azylu, jak zažil i sám Komenský v Ležně.

Po zbytek 17. století Polsko válilo s Turky, ale triumf u Vídně roku 1683 ufl byl labutí písní kdysi mocné říše. Stát, jehož zřízení i válečnická kultura jeho předchůdci byly v Evropě naprostým anachronismem, nezadržitelně upadal, aby na konci dalšího století dočasně zanikl.

1.1.3 Nizozemí v 17.století

Nizozemí bylo od sklonku 16 století nezávislou zemí s převládajícím protestantským vyznáním. Tuto nezávislost si vybojovalo v dlouhé a krvavé válce na úpatí Iských Habsburcích. Téměř ihned se začadilo mezi světovou mocností, zejména díky své koloniální říši, budované především aktivitou Spojené východoindické společnosti. Jádrem Nizozemské koloniální říše byla Indonésie, která jako zdroj ceněného koření přinesla svým evropským vládcům velké bohatství.¹⁷ Nizozemí bylo republikou, v jejímž čele stál místodržitel. V době Komenského pobytu v zemi nebyl do této funkce dočasně nikdo uveden.

V letech 1652 až 1654 proběhla první anglo-nizozemská válka, v letech 1665 až 1667 druhá. Obě zapříčinily konkurenční obchodní problémy mezi oběma státy. Obchod byl v tomto období věc alfou a omegou nizozemské politiky. Je například typické, že a s Cromwellovou Anglií Nizozemí válilo, odmítlo podpořit nároky Karla II, protože

16 KOSMAN, Marcell. *Dějiny Polska*. Vyd. 1. Přeložil Jan Vitoš. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2011, 451 s. 155-160.

17 HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 156-179.

necht lo prodluřovat ob anskou válku u obchodního partnera.¹⁸ S obchodem je ostatn spojena i známá nizozemská tolerance k nábořenskému a politickému pluralismu. Svobodné vyznávání nábořenství a zastávání politických názor umořl uje plynulou obchodní vým nu mezi rozdílnými a kulturn ōdli-nými partnery. Meze této tolerance byly dány ařl tím, co uřl by plynulý obchod ohrozilo. Proto v Nizozemí na-řli azyl uprchřlci z ōech, ale vláda Spojených provinciř nijak výrazn nep isp la k jejich boji s Habsburky.

V dob pobytu Komenského v Amsterdamu byl nejvy-řím politickým p edstavitelem zem s titulem velký pensioná (raadspensionaris) Johann de Witt. Byl řěl ekonom a matematik, který matematické principy pouřřoval v řízení hospodá ství. V politice prosazoval oligarchické řízení zem p řslu-říky mocných rodin. Dvojí porářřka ve válkách s Angřliř a následná politická krize vedly v roce 1672 k jeho svrření a zavrařd ění.¹⁹

Po svém vyhnání ze st ední Evropy se do Nizozemí uchřlil král a kurřř t Friedrich Falcký, který si v Haagu z řdil po roce 1621 exilový dv ōr. I proto se Nizozemí stalo místem emigrace mnoha osob spojených s ěským stavovským povstáním.²⁰ Hledali zde zá-titu svého boje nejd řve v titulárním ěském králi a pozd ři, kdyřl se v n m zklamali, tak v nizozemské vlád ě. I kdyřl se i tady setkali s politickým neúsp chem, našli alespo azyl, odkud mohly vyrazit k dal-řmu boji do -řvédské armády anebo zde, v zemi, která t icetiletou válku tēm ōdrřela za svými hranicemi, zalořit novou existenci.

Z ěské emigrantské obce m řleme krom Komenského jmenovat Pavla Stránského ze Zapské Stránky, Ond ěje Haberve-řa z Habernveldu, Václava Hollara ři jiné. V Nizozemí byly vydávány ěské spisy, jako nap řklad Stránského O stát ěském, ti-řny Hollarovy grafiky atd. ěská obec se stala tak siln sou řástí dobového Nizozemí, ře nap řklad zprávu o Komenského ōmrtř p inesl i list *Holandtsche Mercurius*.²¹

18 HORST, Han van der. *D řiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 201-206, s. 209-212.

19 HORST, Han van der. *D řiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 200-206.

20 COUFALOVÁ, Iveta. ěsko-nizozemské vztahy. In. HORST, Han van der. *D řiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 561.

21 COUFALOVÁ, Iveta. ěsko-nizozemské vztahy. In. HORST, Han van der. *D řiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 562-563.

Nejen náboženské a politické svazky přivedly do Nizozemí za třicetileté války českou emigrantskou menšinu, ale svůj podíl měly i předchozí esko-nizozemské vztahy. Česká elita sledovala dlouhý nizozemský boj za nezávislost a Nizozemí bylo též cílem kavalírských jízd mladých příslušníků české aristokracie.²² Na dvoře císaře Rudolfa II. se usadil velký počet nizozemských umělců. Dokonce Praha byla v období výtvarných teoretiků té doby součástí nizozemského uměleckého okruhu. Přesobil tu Bartolomeus Spranger, rodina Saedeler, Dirk de Quade van Ravensteyn, otec a syn Hoefnagelové, Hans a Pavel Vredemannové de Vries, Pieter Stevens, Roeland Savery, Adrian de Vries a jiní.²³

Na rudolfínském dvoře byly také navázány četné osobní kontakty esko-nizozemské. Tak například pražský měšťan a malíř Jacob Hoefnagel, syn nizozemského malíře Jorise se setkal s Janem Skálou ze Zhoře, který po bitvě na Bílé hoře vyhledal v Nizozemí azyl. Jeden z nejbohatších českých velmožů své doby Albrecht Smiický ze Smičic se zasnoubil s neteří Moicice Oranfského, zemělavkou před svatbou. Sám Friedrich Falcký byl úzce spřízněn s rodem Oranfských. A tak bychom mohli dlouho pokračovat.²⁴ Shrme toto líčení výrokem kardinála Khlesla, který si po vypuknutí stavovského povstání poněkud nadnesen postfloval: "pokud Madrid nepomůže, pak se všechny stanou holandským státem."²⁵

Po polovině 17. století Nizozemí postupně ztrácelo pozici moci, ale souasně k tomu tak jeť pravděpodobně nepřidalo. Země byla také mezi kulturně nejvyspělejšími evropskými státy. Nizozemský barok reprezentovaný jmény jako Franz Hals nebo Rembrandt van Rijn patří k nejslavnějším epochám v dějinách umění. Stojí za připomenutí, že v roce 2006 byl jeden z dosud neznámých modelů Rembrandtových identifikován jako Jan Ámos Komenský. Známost Rembrandta a Komenského je pravděpodobná. Oba patřili k menšinovým protestantským náboženstvím, přičemž Rembrandt byl menonita, jejichž víra vykazuje některé podobné rysy jako víra českých bratří. fiili ve stejném měřítku ve stej-

22 COUFALOVÁ, Iveta. esko-nizozemské vztahy. In. HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 559-560.

23 JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1987, s. 245.

24 COUFALOVÁ, Iveta. esko-nizozemské vztahy. In. HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 560-561.

25 COUFALOVÁ, Iveta. esko-nizozemské vztahy. In. HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 561.

né dob a poblíž sebe. Jak bude níže popsáno, nebyl Komenský v amsterodamském exilu osamělý, zlomený člověk, ale uznávaný člen místní vzdělané obce. Zda však obraz starého mufla dle stejného vzhladu, v malé epice duchovního a s listy papíru naznaujícími, že jde o spisovatele, je skutečný portrét Komenského, nebude pravděpodobně nikdy zcela jisté. V této zdrojové identifikaci souhlasí²⁶, ale objevily se i protichůdné názory²⁷.

1.2 životopis J. A. Komenského

Jan Amos Komenský se narodil 28. března roku 1592. O jeho rodinných poměrech a rodné obci bude pojednáno na jiných místech této práce. Zde pojedeme k tomu, že roku 1604 osídlil. Jeho výchova připadla tetě Zuzaně Nohálové ve Strážnici. Roku 1605 však město, přestože bylo vybaveno poměrně moderním opevněním, které se zčásti dosud zachovalo, vypálili oddílky povstalců pána Bočkaje. Jan musel odejít k dalším příbuzným a to do Nivnice, nebo ve vypálené Strážnici nastaly problémy s obživou. Další dvě léta v nivnickém mlýně nebyly příliš úspěšné. Komenský byl spíše trpělivě nevíťán, nemohl pokračovat ve školní docházce, kterou započal u tety.

V roce 1608 však nivnickí poručníci změnilí názor a chlapce posílají na bratrskou školu v Petrově. Měly se předpokládat, že došlo k nějakému majetkovému vyrovnání dle dictví po jeho rodičích a tak se objevily peníze na vzdělání? V Petrově je Jan mnohem šťastnější a nevíť ostatní věci, ale dohnal výpadek z let 1605 až 1608 a proto mohl pokračovat ve studiích i nadále. Od roku 1611 studuje na Nassavské akademii v Herbornu. V roce 1612 začal sbírat materiál pro slovník „Poklad jazyka českého“, což je pokud víme po átek jeho v děcké dráhy. V letech 1613 až 1614 studuje v Heidelbergu bohosloví a také poprvé cestuje po Evropě. Zajímá se i o vědy pro kariéru kněze zdánlivě vedlejší, jako je astronomie. Víme, že si v Heidelbergu opatřil Koperník v spis.²⁸

26 VAN RIJN, Rembrandt. *Portrét starého mufla / J. A. Komenský*. 1665. Dostupné z: <http://www.mjakub.cz/menu/fota.php?idf=383&idc=127> (olejomalba na plátně)

27 SVOBODA, Milan. Škutečný v děcká identifikace: Komenský a Rembrandt aneb šenzace o tém století. *Dějiny a současnost: Kulturní historická revue* [online]. 2007, ro. 2007, . 2 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/2/-skutecne-vedecka-identifikace/>

28 POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský, mufl labyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 27-36.

V roce 1614 se vrátil do Prahy a začal učit na tamní škole Jednoty bratrské. Vydal též první, nedochované dílo (gramatickou učebnici). Jako učitel se mohl přidat mezi mnohé steské intelektuály a proto se dostal do kontaktu s pražskou vrchností, pány ze Fierotína.²⁹ Zdejší hrad byl jedním z jejich hlavních sídel. Komenský se v této době zabírá dle jiných pánů ze Fierotína. Jsou položeny základy přátelského vztahu mezi ním a Karlem starším ze Fierotína. V roce 1618 získává místo správce bratrského sboru ve Fulneku (již rok je knzem). Zde, na panství radikálního protestanta a od roku 1619 jednoho z direktorů, Jana Skrbenského z Hrádku se také setkává s Magdalenou Vizovskou. Jako bratrský kněz se v roce 1620 zúčastnil slavnostního přivítání krále Friedricha na Moravu, ovšem již o rok později Fulnek obsadili Turci. Nevíme, kam se Komenský uchýlil, asi na severomoravské statky fierotínských. O rok později umírá manželka i jejich děti. Náhlé úmrtí celé rodiny nasvědčuje, šlo o nějakou epidemii. Komenský hledá útěchu ve víře a píše své první nábožensky utěšné spisy. K ranému osudu se připojuje i spálení jeho poměrně obsáhlé knihovny, kterou zanechal ve Fulneku. Knihy spálil ve městě na náměstí kterýsi katolický misionář. Válka v letech dočasně doznívá, ale na Moravu se rozhořívá. Valaši zvedli odpor a ze severu do země vstoupila vojska krnovského knížete. Komenský se proto roku 1623 uchýlil do dočasného bezpečí, na panství Brandýs nad Orlicí Karla staršího ze Fierotína.³⁰

V Brandýse nastává další etapa jeho života. Po stránce díla ji charakterizuje zejména *Labyrint světa a ráj srdce*, který zde sepsal, po stránce osobní sňatek, který zde roku 1624 uzavřel s Marií Dorotou Cyrillovou. I brandýský azyl přestává být bezpečný a proto Komenský odchází dále, do Bílé Těmné na panství Jiřího Sádovského ze Sloupna. Odlehlé místo v Podkrkonoší bylo výhodné blízko hranic. V těchto nejistých letech protireformace cestuje Komenský ve sloužbách své církve. Jede do Ležán, aby tam připravil půdu pro vznik exulantské základny, jede do Haagu povzbudit vyhnaného krále k větší aktivitě, jede s poselstvími na jižní Moravu. O Komenského rozpoložení v této době svědčí asi nejvíce, že právě za svého pobytu v Podkrkonoší navázal první vztahy s věstci a proroky, které ho neopustí až do konce života. Cestou do Ležán poznal Kryštofa Kottera, jehož prorocké tví na radu Ladislava Veleny ze Fierotína předložil i uprchlému králi, v Horní Branné se

29 POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 37.

30 POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 41.

seznámil s Kristýnou Poniatowskou, kterou s jejími vizemi poslal do Jiřína za Valdtejnem.³¹

V roce 1628 se situace již stává zcela neúnosnou a Komenský s rodinou a K. Poniatowskou opouští vlast. Usídlují se v Lešno³², kde učil a píše jednak učebnice (Didaktika, Janua linguarum reserata a jiné), jednak nadšující spisy, vycházející především z různých prorockých (například Pozoun milostivého léta). V roce 1632 se Komenský dostal do obce exulantské v Lešno. Na jaře byl zvolen konseniorem, na podzim seniorem Jednoty a také písařem.³³ Tehle roku navazuje styky s podobně smýšlejícími osobnostmi v Anglii, což mu vynese pozvání do země (1641). To je již Komenský díky svým spisem evropsky proslulou osobností. L. de Geer ho zve do Švédska. Komenský proto v Londýně dokončil návrhy na reformu anglického školství a přes Haag a Amsterdam se roku 1642 vydává do Skandinávie. Cestou se setkal s filozofem René Descartesem.³⁴

Ve Švédsku se Komenskému dostalo přijetí od královny Kristýny a kancléře Axela Oxenstierny. Je povolán o přípravu učebnic pro švédské školy a tak se s rodinou stahuje do Elblagu na jižním pobřeží Baltu, což bylo tehdy švédské území. V roce 1647 se však se svými přáteli ve Švédsku za jiná názorů rozcházejí, nebo jsou politicky upozaděni. Proto se vrací do Lešna, i když je s kancléřem ve Stockholmu nadále v písemném styku a snaží se udržovat švédské zájmy v zájmu české emigrace.³⁵ V roce 1648 je však uzavřen vestfálský mír a česká země ztracena, což Komenskému přináší obrovské zklamání.

Velice výstižně o Komenského pocitech z té doby svědčí list, jenž poslal kancléři Oxenstiernovi roku 1649, a v něm se omlouvá za svoji předchozí bezprostřední reakci na mírové podmínky: *š í jestliže n jaký vá-niv j-í cit se p imísil, prosím za odpu-t ní viny, které se dopustila první tenkrát bolest, již v-ak nepe etila rozvaha. Nevd nost, ne est hodná lidské nenávisti, budíť vzdálená mne i mých!í Má bolest, kterou jsem tenkrát sp - chal vyjád iti, nebyla soukromá (a není dosud), nýbrf v-eobecná, ne snad tím, f e jsem*

31 POLIŠENSKÝ, Josef. *Komenský, mufllabyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 42-46.

32 podrobně se Komenského životem v Polsku a jeho složitým a rozporuplným vztahem k této zemi zabývá Marta Beková. BEKOVÁ-RINGESOVÁ, Marta. *Jan Amos Komenský a Polsko*. 1. vyd. Praha: Academia, 1983, 83 s.

33 POLIŠENSKÝ, Josef. *Komenský, mufllabyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 51 -61.

34 POLIŠENSKÝ, Josef. *Komenský, mufllabyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 62-76.

35 POLIŠENSKÝ, Josef. *Komenský, mufllabyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 76-85.

opu-ť n sám, anebo n jaká část na-ich, spole níci toho na-eho náboženství, nýbrž je opu-ť n celý národí ō³⁶ Rány v-ak p icházejí i v osobním život . Po návratu do Le-na umírá Komenskému manželka.

Op t p ichází lé ba prací. Komenský je jako pedagogický odborník zván do Blatného Potoka v Uhrách. Cestou nav-ť vuje obce své církve na Slovensku a naposledy v život i rodnou Moravu. V t chto osobn t fkách ásech se p íklání k prorocím Mikulá-e Drábíka. V Blatném potoce pak Komenský p sobí i politicky. P esv d oval Zikmunda Rákoczyho k povstání proti Habsburk m. Dosáhl na jeho dvo e ur ítého postavení, jak sv d í i ú ast na svatb mezi Rákoczým a Henriettou Falckou. Rozpory mezi uherským -lechticem a humanistickým pedagogem v-ak narostly do té míry, že Komenský byl nucen opustit rozd lanou práci a z Blatného Potoka odjet. Stalo se tak roku 1654.³⁷

Komenský se vrátil do Le-na, které ov-em bylo o dva roky pozd ji vypáleno v rámci Ťvédsko-polské války. Mezinárodn známý Komenský odjíždí do Amsterdamu, kde doufá vytvo it nové emigrantské centrum a najít vojensko-politickou podporu, neuv -domuje si, že v c stavovského povstání je dávno ztracena. Amsterodamská m stská rada u ence vítá a nabízí mu podporu pro vydávání didaktických a pansofických spis . Politicky je jífl bez významu, i když pí-e stále dopisy, traktáty a podobn , nap íklad spisek And l míru pro mírová jednání v Bred v roce 1667. Naopak v dečky je stále ínný a to afl do své smrti roku 1670, kdy 15. listopadu umírá.³⁸

1.3 Pohled na Komenského od 17. století po sou ásnost

Komenský zem el v Amsterdamu jako politicky bezvýznamná, ale v dečky respektovaná osobnost roku 1671. V dobovém tisku bylo p ipomenuto, že ve stejný den zem el

36 POLIŤENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 93.

37 POLIŤENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 93-104.

38 O tomto záv re ném období Komenského života p ehledn viz POLIŤENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 105-105-161.; téfl COUFALOVÁ, Iveta. esko-nizozemské vztahy. In. HORST, Han van der. *D jiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 562-563.; POLIŤENSKÝ, J. - VORLOVÁ, Z. J. Á. Komenského první a poslední domov - Morava - Amsterdam. In.: BARTOŤ; Josef. *Uherský Brod: minulost i sou ásnost slováckého m sta*. 1. vyd. Brno: Blok, 1972, s. 345-356.

hesenský vévoda, což samo o sobě ukazuje, jak známou osobností zestárlý Komenský byl.³⁹

Komenského příbuzní a přátelé usilovali o posmrtné vydání díla, v němž byli podporováni i mecenášskou rodinou de Geer. Nakonec z toho zřejmě nic nevyšlo. Paměť na Komenského v prvních desetiletích desítek let vymizela. U konce jeho pedagogická a filosofická díla znali, ale protofne znali i Komenského nadšení pro vědu, proroctví a podobně, zachovávali si odstup. Pedagogové Komenského učebnice poufřivali, dokonce i katolíci, ale o autorovi se nic podstatného nevědělo. Existovali pouze výjimky jako filozof G. W. Leibnitz, který si uvědomoval nadřazený význam Komenského odkazu. Dokumentoval to básní:

"Bláfený staré, jenž jsi novým obřánem pravého svatá/ který nám již v obrazech ukázala tvá péče/, a svobodně zřídíš lidské vci i bláznivé spory / i i tam k tobě dosahuje naše zlo / a máš už před tvá řádění a v nebeském tajemství / svou Pansofii, kterou ti země nepárá/ nevzdej se své naděje: vřdy tvé dílo přečká tvou smrt. / Semena, která jsi zasel, padla v úrodnou půdu, / potomstvo sklídí tvou ředu, která se již blíží/ Osud určí splní své závazky. / Už svítá v tajích přírody, můžeme být –astni, / jen jestli se ve své snaze se mneme v jedno. / Nadejde, Komenský, čas, kdy zástupy řechetných budou/ ctít, cos vykonal, ctít budou i sen tvých nadějí."⁴⁰

Poněkud jiná byla situace v českých zemích, kde některé Komenského spisy, zvláště ovšem náboženské povahy, byly říceny prostřednictvím tzv. palíků a ukrývány tajnými evangelíky. Patřily pak k vyhledávané kořisti lovců zakázaných knih.

V 18. století učitelé a vychovatelé začínají opatrně zpočátku víceméně náhodou objevovat Komenského odkaz. Velmi typickým příkladem je vydání prvních dvou dílů Obecné porady J. O. Buddem. Tento německý pedagog je našel v roce 1702 v knihovně školy pro chudé děti, a zaujaly ho natolik, že inicioval jejich vydání. Víme, že zakladateli a editeli této školy, A. H. Franckemu přinesl kdosi nějaké další rukopisy od Komenského a on je uřřival p i výuce.

39 COUFALOVÁ, Iveta. Česko-nizozemské vztahy. In. HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 563.

40 KOŘÍK, František. *Anděl míru: vyprávění o Janu Amosovi Komenském*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984, s. 215.

V roce 1788 pak vyšla kniha *Učené řeči* od Bohuslava Balbína. Stalo se tak zhruba století po autorov smrti. To, co píše o Komenském, ukazuje, že odkaz "učitele národů" mezi učenými řeči poblohorského období zcela nevymizel, ale také se k němu nemohli hlásit otevřeně:

*"A koliv toho velmi mnoho napsal, nikdy nic takového, co by odporovalo víře katolické, a kdyby jsem četl jeho díla, vždy se mi zdálo, že psal tak aby bylo patrné, že nechce žádného náboženství hanit ani ostouzet."*⁴¹

Teprve s osvícenstvím, kterému jifi Komenského víra nepřipadala důležitá, přišlo ocenění jeho díla. Prvním kdo se o Komenského spisy zajímal z hlediska vědecké teorie, byl Johan G. Herder, který dokonce navštívil i nivnický mlýn, v němž zásadám nové vědy, totiž jít afi ke zdroji poznatků. O významu zapomínaného pedagoga informoval i svého přítele Johana Wolfganga Goetheho.

V letech se s prvními desetiletími 19. století ke Komenskému přihlásili Karel Ignác Thám (například vydal *Labyrint světa*), František Palacký (v roce 1829 publikoval v *Muzejníku Komenského životopis*), Neruda a další. Začalo se rozvíjet komeniologické bádání. Balbín znal 10 jeho prací, Palacký 20, ke konci 19. století se vydalo zhruba o stovce a o století později o 250.⁴² Z Komenského se stala národní modla. Když se v roce 1865 odhaloval pomník v Klopotech u Brandýsa nad Orlicí, byli přítomni Palacký, Brauner, Purkyně, Grégr a Tyrš, stejně jako Sladkovský. Konzervativní katolické kruhy se proti vzdíhování Komenského památky bránily, podobně jako například proti památce Husovi a filifikovi. Tak například pomník pro Nivnici vytvořený za peníze sebrané učitelstvem byl kvůli odporu zdejšího faráře vztyčen v Uherském Brodě a na místo se určení dostal až po desítkách let.⁴³ Místní kněz se v roce 1885 nechal přímo slyšet, že: *"katolická obec nepotřebuje pomník kacíře a neznaboha Komenského."*⁴⁴

41 KOFÍK, František. *Andl míru: vyprávění o Janu Amosovi Komenském*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984, s. 216.

42 KOFÍK, František. *Andl míru: vyprávění o Janu Amosovi Komenském*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984, s. 216.

43 KOFÍK, František. *Andl míru: vyprávění o Janu Amosovi Komenském*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984, s. 218.

44 OUPEK, Jiří a Ivana HLADÍKOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nadační fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, s. 8.

Na druhou stranu se i mnohé pokrokové katolické osobnosti, zvláště pak učitelé, ke Komenského odkazu hlásily. Tak vysokoškolský pedagog, kněz Kachník se v roce 1912 hlásí k "našemu velikému Komenskému"⁴⁵. Ve své pedagogické činnosti z něj vychází a v odborných pracích mu v ní zaujímá důležité místo⁴⁶.

Modely budované po polovině 19. století modely Komenského busty ze stříbrného jako tím povinnou součástí vybavení. Busty byly často od druhých sochařů a vytvořily se jistý "typ" - muž s vousy, dlouhými vlasy a kulatou epifonií, přičemž tyto atributy samy identifikovaly zobrazení jako Komenského. Shoda fyziognomie busty se známými Komenského portréty se staly druhými a tak tvar účesu a pokrývka hlavy se staly jakýmsi atributy, ne nepodobnými atributy svatých (Komenského samozřejmě inspiroval i přední české výtvarníky, zejména alespoň mnohokrát reprodukovanou grafiku Maxe Fabinského.). S fenoménem, který bychom nazvali "sakralizací" Komenského památky souvisí i úpravy jeho životopisu pro populárnější zpracování. Tak například se vytvořila legenda o tom, že Labyrint světa a ráj srdce psal v Brandýse nad Orlicí ve sklípku zahloubeném v odlehlém údolí Klopoty za městem. Vzhledem k tomu, že v době jeho pobytu byl Brandýs v rukou pánů, Karla staršího ze Fierotína, a byl zde k dispozici zámek a fara, jeví se klopotský sklípek jako nesmysl. Podobná jeho úmrtí a pohřbení v Naardenu je líčeno jako osamělý konec vysmívaného vyhnance ("*Země podvodník a blázen, mávlo se rukou, na tvářích se objevil poslední úklebek...*"⁴⁷). O ohlasu Komenského smrti již bylo psáno výše, a co se týče pohřbení v Naardenu, důkazy byly zcela prozaické. Hrobová místa v Amsterdamu byla zbytečně drahá a neoficiální osobní vazby k městu. Tristní stav kostelíka, který se v 19. století shledali, a který se mohl podílet na vytvoření představy o chudém pohřbeném mu předníka, nijak nesouvisel s koncem 17. století.⁴⁸

45 KACHNÍK, Josef. *Časové otázky pedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, s. 55. Jméno Komenského je v textu dokonce graficky zvýrazněno.

46 V knize *Časové otázky pedagogické Komenského* uvádí na různých místech, celkem na 50 stránkách, co bychom mohli srovnat například s 9, které v ní Rousseauovi. KACHNÍK, Josef. *Časové otázky pedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, s. 271-272.

47 KOFÍK, František. *Anděl míru: vyprávění o Janu Amosovi Komenském*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984, s. 215.

48 COUFALOVÁ, Iveta. *Česko-nizozemské vztahy*. In. HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 563.

Pokud ufl bylo p ipomenuto klopotské údolí, lze t i zdej-í pomník J. Amose, který zajímavým zp sobem dokládá prom nu pedagogovy památky. V 19. století zde byl odhalen b flný kamenný pomník a na flelezná dví ka sklípku zahloubeného ve stráni opu-t ného údolí umíst n monogram J. A. K. Komenský je tedy p ipomenut jako vlastenec a "mu edník". V roce 2009 areál doplnili místní ob ané rozsáhlým bludi-t m p ipomínajícím jak název, tak my-lenku díla, které Komenský v Brandýse vytvo il. Jde asi o jediný Komenského pomník, jehofl podstatná ást je flivá a který up ednost uje dílo p ed osobou. Pro tuto unikátnost bude na míst uvést podrobn j-í popis brandýského Labyrintu: "*Bludi-t lefl na ose pomníku a jeho p dorys tvo í tverec o rozm ru 35 x 35 metr . Uvnit tverce je zjednodu-ená azimutáln pojatá kresba zemské koule, kde hlavní poledníky a rovnob flky rafinovan p eru-ované komplikují cestu do centra labyrintu. Ve st edu, tedy v cíli, vzniká výtvarný objekt symbolizující "ráj srdce". V sou asné dob jej tvo í to íté kamenné schody a bude dopln n o st edový kovaný sloupek.*

Ve-keré linie bludi-t bude, tvo í p esn geometricky vysazený habr obecný (Carpinus betulus) o -í ce st ny 0,8 metru a vý-ce 2 metry. St na z udržovaného flivého plotu bludi-t zamezuje v nejn t-í mofné mí e pr hledu. Ve-keré vstupy a prostupy jsou -íroké tém jeden metr. Cesty uvnit labyrintu (mimo ko enový prostor sazenic) tvo í výsyp z jemného kamenného -t rku. P ístupová cesta je po obou stranách zpevn na zahradní obrubou."⁴⁹ Av-ak vra me se k chronologickému popisu "druhého flivota" Jana Amose.

Ve t icátých letech obohatilo komeniologické bádání na-i literaturu o n která dosud neznámá st flejní Komenského díla. Tř ilo se poznání a vyuflití jeho prací u nás i ve sv t . P ipome me, fle v roce 1956 se k odkazu Komenského jako ke svému p edch dci p ihlásilo UNESCO.⁵⁰

Ke Komenskému se pak ve 20. století hlásily r zné společenské skupiny a reflimy. Komunistický reflim nap íklad jeho památku v ur ítém období zatracoval a v ur ítém vy-zvedával. V 50 letech -lo, dobovou dikcí e eno, o "*vále ného -vá e*" a dokonce i "*patro-*

49 Labyrint - p írodní bludi-t v Brandýse nad Orlicí. OB ANSKÉ SDRUŢENÍ BRANDÝS VE SV T . www.brandys-ve-svete.cz [online]. Brandýs nad Orlicí, 2012 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.brandys-ve-svete.cz/labyrint/labyrint.php>

50 KOŢÍK, Franti-ek. *And l míru: vypráv ní o Janu Amosovi Komenském*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984, s. 2120.

na pouťorové emigrace.⁵¹ V letech sedmdesátých byl normalizačním Uherskému Brodu Komenským významným synem, "který nejkrásněji léta svého dává svůj profil v našem státě (Uherský Brod) hrdě se k němu hlásí, s pýchou jak k jeho literárnímu dílu, tak i k jeho myslitelskému odkazu; Brod s úctou ke Komenskému se zve městem Komenského."⁵²

V současnosti se Komenským zabývají dokonce i někteří ultranacionalisté a radikální pravice. Jejich názory jsou spíše úsměvné, ale patří také k "druhému flivotu" Jana Amose. Příkladem názoru těchto lidí na Komenského flivot a práci může být následující pasáž z internetu: "Totalitní komunismus vynesl i Jana Amose Komenského, Vředy, rok co rok, bylo k 28. březnu na Pražském hradě dekorováno titulem š vzorný učitel" monstrum totalitního výplodu komunismu. Učitelem národa byl i komunisty vynášený Stalin, až do pádu kultu osobnosti.

Napravovatel vědomí, J. A. Komenským byl naivní politik. Za třicetileté války byl vyslancem českých stavů k sultánovi do Cařihradu. Vyjednával s Turky, aby táhli na Prahu. Ještě než se dostali jen k Brnu a Olomouci a pak se obrátili nazpět. Někdy Komenským se potuloval po severní Evropě, až nakonec ve Švédsku potkal movitého chlebováře Ludvíka de Geera. Tento protestantský zbojník a velkostatkář, najal Komenského, aby zreformoval švédské školství. Na návrat investice šekali marně, a když Komenským lukrativní zakázku přijal. Pedagogickou činnost přerušil, ale v soukromí cizí tovaryš v noval dílu o pansofii, věděl. Po třech letech došla švédská vláda k neproduktivnímu pedagogem a jeho reformou se rozloučili. Když vypukl v Polsku nový válečný konflikt se Švédskem, exulanti včetně Komenským vyšli v Lesnův před bránu, otevřeli ji švédským protestantským vojskům a vědové vyrabovali Leňo. Když to zjistili Poláci, sami Leňo zapálili jako lotrovský pelech (1656). Poslední biskup Jednoty bratrské Komenským uprchl s rodinou do Nizozemska a r. 1670 zemřel zapomenut v Naardenu.⁵³ (Citát je převzat v etnografických pravopisných chybných).

51 POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 8.

52 BARTOŠ Josef. *Uherský Brod: minulost i současnost slováckého města*. 1. vyd. Brno: Blok, 1972, s. 107.

53 LHOTKA, Jaroslav. Totalita proti pravdě o husitech, J. A. Komenském a zkorumpovaném školství. *Sv domí* [online]. 2012, ročník 2012, číslo 3 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: http://www.svedomi.cz/svedomi/2012/lhj_1203_totalita_proti_pravde_o_husitech_j_a_komenskem_a_zkorumpovanem_skolstvi.htm

Komenského "druhý život" v době současné pak působí charakterizuje úvaha z pera katolické intelektuálky T. Fischerové: *Šel Pavel Třebek ovšem líčil absurditu našeho současného světa, ve kterém, přestože slovně se hlásíme k šesti lidem, ve skutečnosti tím nikdo jeho díla nezná, proto je až na stará vydání a na kolik drobností tady nic nevyčítá. Zkuste si v knihkupectví koupit knihu Jana Amose. Zmíní vydavatel líčil svoji anabázi při pokusu získat autorská práva na překlady, bez nichž není možné knihy vydat. Práva nedostal a musel sáhnout ke starším překladům. Na závěr nabídl svoji úvahu, zda to není skrytá schválnost, aby lidé neznali to, co je důležitá a co tvoří základy našeho myšlení a smýšlení. Mohu přidat vlastní zkušenost, kdy jsem nedávno zatoužila nahlédnout do díla Petra Chelického, rovněž mnohokrát citovaného v různých souvislostech. Marně. Ani jeho spisy se dnes v knihkupectvích nevyskytují. Komenského vidění světa je nadčasové a stále platné, a tak jsem se rozhodla dnes, namísto vlastních neumělých slov citovat z jeho Věnavpravy.*⁵⁴

Tím se dostáváme k současnému popularizátoru Komenského díla, Pavlu Třebkovi. Kromě Komenského se zabývá též Chelickým. Se slavným pedagogem pak Třebka spojuje i nadšení pro poněkud okultní záležitosti. V Třebkově případě je to léteilství, alternativní paliativní péče a alternativní přístup k oškování. Vydává články v časopisech jako je *Ve hvězdách & Lidový léitel*. Dokonce se o něm uvádí, že kniha *Breviář myšlenek*, kterou vydal, *"vylá za přispění duchovního impulsu Pavla Třebka, který byl v muzeu Jana Amose Komenského ve Fulneku vyzván samotným Janem Amosem Komenským, aby soustředil úsilí a finanční prostředky k znovuvydávání Komenského spisů."*⁵⁵ Bylo by zajímavé vidět, zda je tato "alternativnost a nadpřirozeno" marketingovým tahem, nebo může Komenského odkaz oslovit v současnosti intelektuálně zalíbenou mysl s tak silnou intenzitou. Třebek často aktualizuje myšlenky Komenského, případně přes jeho myšlenky vysvětluje svůj pohled na svět.⁵⁶

54 FISCHEROVÁ, Tá a. Převolbami raději o Komenském. *Deník Referendum* [online]. 2010, ro. 2010, 27. 5. [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/3855-pred-volbami-radeji-o-komenskem>

55 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Breviář myšlenek Jana Amose Komenského: [osmipodkomponovaných Milanem Friedlem, který také napsal úvod]*. 1. vyd. Brno: Integrál, 2008, s. 147.

56 TŘEBEK, Pavel. Komenský v obýváku. *Ve hvězdách & Lidový léitel* [online]. 2013, ro. 2013, 15. 11. [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.astrolife.cz/?p=29336>

Ono slovní přihlášení ke Komenskému, o kterém ve výše citovaném textu píše Fišerová, dobře dokládá současně využití pedagogova jména v širokém spektru různých příležitostí, s jeho odkazem často spojených jen zcela vzdáleně. Zadá-li se do vyhledávacího webu slovo "Amos" naskočí celá řada odkazů. Najdeme zde anketu o nejlepšího pedagoga Zlatý Amos, ale i typografické studio, personální agenturu, i vzdělávací instituci.

Přes všechny pesimistické úvahy však existuje značná část veřejnosti, která si i dnes uvědomuje hlubší význam Komenského díla. Příkladem může být občanské sdružení Brandýs ve svítě, které od roku 2009 neobvyklým způsobem rozvíjí a vlastně i aktualizuje starý pedagogický pomník v Klopotech u Brandýsa nad Orlicí. Typický příklad pomníkového flánu českého sochařství 19. století doplnili o bludiště z řívého plotu a další projekty charakteru land artu, které mají připomenout dílo Labyrint svítě a ráj srdce.⁵⁷

57 Labyrint - přírodní bludiště v Brandýse nad Orlicí. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ BRANDÝS VE SVÍTĚ . *Www.brandys-ve-svete.cz* [online]. Brandýs nad Orlicí, 2012 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.brandys-ve-svete.cz/labyrint/labyrint.php>

2 J. KACHNÍK

2.1 Hledání souvislosti slavného rodáka s J. A. Komenským

Dva slavné nivnické rodáky⁵⁸, kteří jsou předmětem zájmu tohoto textu, spojuje mnohé. Především je to celoživotní vztah k rodné obci, potažmo rodnému kraji. Kachník se vždy identifikoval s Nivnicí, Komenský pak s Moravou obecně. To, že Jan Amos vyjadřoval lásku zemi, nikoliv obci, může být následkem nekolikerého stěhování v rámci regionu v průběhu jeho dětství, i to, že ve stáří vzpomínal z exilu bez možnosti rodičů v zahraničí ani užívat slova smyslu navštívit. V mládí, pokud šel ve vlasti ke svému jménu přídvisko Nivnický (Niwnitzenus, Nivnicenus atd.) užíval. Kachník naopak téměř celý život strávil v oblasti jihozápadní Moravy.

Oba měli možnost studovat na kvalitní univerzity. Komenský prošel školami Jednoty bratrské, což byly nejlepší vychovatelství své doby, Kachník narazil na kvalitního praktika, pedagoga Větešku. Naopak v dětství oba postihla ztráta rodičů a v důsledku toho i ekonomické problémy, které ohrožily jejich cestu za vzděláním. Aby dosáhly toho, čeho v životě dosáhli, museli oba projevit uhlavní od raného mládí cílevědomost, píli a nadání.

Oba měli jako vědci a pedagogové cítili tolerantní a humanisticky, což vyniká například v Kachníkovi zájmu o Komenského, kterému například nebylo ani jeho postavení coby katolického kněze. Můžeme srovnat s odporem nivnického faráře ke zbudování Komenského pomníku (viz výše). Oba také měli široký vědecký zájem. A koliv jejich hlavní činností byla pedagogika, vnovali se celému spektru dalších věd.

Jak Kachník, tak Komenský byly také muži církve, vychlí z venkovského prostředí a (snad proto) politicky a společensky konzervativní. Konzervatismus Kachník v je ovšem poněkud jiný než Komenského. Oběma mužům je však typická úcta k politickým autoritám. I po té, co se Falcký rod ukázal jako neschopný domoci se opět českého trůnu a restituovat postavení emigrantů, je Komenský vřným zastáncem tohoto rodu a jeho nároků.⁵⁹ Postavil se sice proti habsburským nárokům na český trůn, ale bylo to v době kdy kolem otázky dědičnosti nebo volitelnosti trůnu panovaly stále státoprávní nejasnosti a navíc tady

58 Byl u Komenského je nivnický přívod s otazníkem.

59 POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 140.

–lo o náboženství, které v cílůvku stojí nad politikou. Je p řizna né, že mluvili o Habsburcích, ov–em mimo svá náboženská díla, tituluje je často korektn ě, bez n jakých hanlivých p řizvisek ("Když císa ř Ferdinand, toho jména druhý...⁶⁰")

Co se tý e Kachníkova politického konzervatismu je znát, že považuje za svou povinnost být poslu–en sv ětské moci, která je ostatn ě dle mín ění katolické církve od Boha, bez ohledu na její momentální charakter. Jako viká ř olomoucké katedrály je v řn ěy poddan ěy habsburského císa ře, po roce 1918 naopak Republiky a jejího prezidenta, o n m ěl ve shod ěs dobov ěm územ ěm prav ě: *š ět osvoboditel národu ěeského, pan president Dr. T. G. Masaryk ě ť*.⁶¹ Je to ov–em postoj a řl n kolik výjimek p řizna ěn ěy pro elitu t ě doby.

Oba pedagogové si uv ědomovali složit ě pom ěry sv ěch řas ě, které byly do jist ě míry p řelomové. O charakteru 17. stolet ě je ji řl pojednáno vý–e, 19 stolet ě v–ak bylo dosti podobné. Války se sice územ ě ěeských zem ěm vyhly. P ři–la ale doba fundamentální prom ěny spole nosti, zp řsobu řivota i krajiny. P řmyslová revoluce a rozvoj techniky a v ěd se ukázaly stejn ě nebo více transforma ěními jako t řicetiletá válka. Komensk ěy i Kachník naz ěrali na spole nost komplexn ě a uv ědomovali si její nedostatky. Oba shodn ě vid ěli nápravu v intenzivn ě ěeské v ěe a v návratu k idealizovan ěm star ěm řas ěm. Probl ěmy vznikají odvrhnut ěm up řimn ě zbořnosti a zam ěn ěm se na řlov ka. Tak Komensk ěy v Labyrintu s ironi ěí popisuje lid p řiná–ející sv ě p řání k Moudrosti, která je ov–em jen p řevle ěnou Hloupostí: "V tom p ři–li op řta audienci řádali vyslan ě ze v–ech stav řsv ěta: řádají zlep–ení svobod, nových privilegi ě rozd řlování, suplikací od vrchností a od poddan ěch st řf ěnosti řlen na muřle a muřl ěna řeny, st řf ěnosti politik ě a prokurátor ř ě ť⁶² V Hlubin ě bezpe –nosti zase: "Samosvojnost, ne–astná samosvojnost, první p ř ěina v–eho na–eho řasn ěho i v řného ne–ř st ř ě Za řal tu ne–astnou samosvojnost Lucifer v nebi, kdy řl zo–kliv ěl sob řs jin ěy a řli pod Stvo řitelem st řt ěí Ale co sob řt ěm dovedl? řie ě od Boha ě od tvor řopu–řt n řjest. To je řta ne–astná samosvojnost, která zp řsobila, řle z řt ě řstudnice řplynou mezi

60 KOMENSK ěY, Jan Amos. *Breviá řmy–řenek Jana Amose Komensk ěého: řosm p řo řad řkomponovaných řMilanem Friedlem, který řtak ě napsal řúvod*. 1. vyd. Brno: Integrál, 2008, s. 130.

61 KACHN ěK, Josef. *J. A. Komensk ěy a řeho řpamát ěník v řNivnici*. V řNivnici: řnákladem řvlastn ěm, 1933, s. 13.

62 KOMENSK ěY, Jan Amos. *Breviá řmy–řenek Jana Amose Komensk ěého: řosm p řo řad řkomponovaných řMilanem Friedlem, který řtak ě napsal řúvod*. 1. vyd. Brno: Integrál, 2008, s. 24.

*námi nedorozumí. Nebo když každý sobcem je, totiž sebe jen miluje a sobě pije, i ne-et-
í fládný fládněhoí Hyne také spravedlnost společná a trhá ji samosvojností* ⁶³

Podobně i Kachník není slepý vůči sociálním problémům své doby, kterým v noval-
i drobnou brofluru (Práce, je z ní dále citováno). Jako pozorovatel sociálních problémů
doby je velice objektivní ("I otrokář staral se o zdraví dětí zotročených, aby si zachoval a
zvýšil jejich sílu pracovní. Jen velkovýrobce dvacátého století a rodiče nerozumní nic za
mizerný gro-rozvíjející se život mládeže a ohrožují beztrápně lidskou společnost."⁶⁴). Vidí
je však z úzce komenského hlediska a věnoval se hledání jako Komenský v zintenzívnění nábo-
ženského profitku. Hned na počátku broflury píše: *Dlnictvo hmota své spoléhá jen na
své fyzické síly, o Boha a modlitbu se nestará. A proto mnozí shánějí se po mamonu
ukracují si život nadlidským namáháním. Dívčí dlníci na poli i v dílně pro práci se mod-
lívali a duchovní písně zpívali, stídajíce je s písněmi národními. Přitom byli veselí, o
jim zájmy, obléčení bylo vyjasněno, a strava byla jednoduchá, mzda poměrně neveliká a práce
bez strojů tiská. Dnes však slyší se klení, oplzlé řeči a pustý smích; potkáváte postavy s tvá-
ří zasmušilou, členem svraštělým, o čemsi kavýma nebo rozváňaným. Pro to? Jsou
poměry všech dnůch těchto vskutku nesnesitelné? Než, vředy je plno zábav, hostince se
množí, a mnohý dlník popije si více, než mnohý rolník a řemeslník! Není spokojenosti,
není klidu, poněvadž se práce koná bez modlitby. Proto nau mě zase dlníky pro práci se
modlití, a veliký kus otázek sociálních bude rozřešen* (poslední řádky zdramatizoval J. Kach-
ník) ⁶⁵

Věnoval se sociálním problémům modlitbou je z dnešní perspektivy snad poněkud disku-
tabilní, ale pokud ono období, kdy "se dlník pro práci modlil a zpíval" spojíme s Kachní-
kovým mládím, venkovským pro měsmyslem s ještě nemanufakturní organizací a s vol-
něm na církevní svátky a dobu Kachníkovy spisky souasnou (1906) s rozvinutým liberál-
ním kapitalismem, pochopíme lépe, co se autor asi snažil říci.

Komenský i Kachník také zůstali ve vědomé paměti obyvatel Nivnice, jak dosvěd-
ují mimo jiné i pamětní desky a pomníky v obci, byť Kachník je pochopitelně méně

63 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Breviář myšlenek Jana Amose Komenského: [osm po ad komponova-
ných Milanem Friedlem, který také napsal úvod]*. 1. vyd. Brno: Integrál, 2008, s. 37-38.

64 KACHNÍK, Josef. *Práce: úvahy ethicko-sociální*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1906, s. 73.

65 KACHNÍK, Josef. *Práce: úvahy ethicko-sociální*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1906, s. 8-9.

znám.⁶⁶ A to v-e i p esto, fle ub hly dlouhé historické epochy, kdy se o jednom nebo druhém pedagogovi nesm lo mluvit. U Komenského to bylo dlouhé období rekatolizace a do zna né míry i nacistické okupace, u Kachníka pak léta komunismu. Vztah pou ených nivnických obyvatel k památce Josefa Kachníka p kn dokládají slova zdejší roda ky: "Od-mali ka nás maminka vodila v Praze na Vy-ehrad, kde je Josef Kachník pochován. To, fle je na Vy-ehrad ná-rodák mezi takovými osobnostmi, jako je Bed ich Smetana, Antonín Dvo ák, Boflena N mcová, Jan Neruda, Franti-ek Hrubín, Karel apek a ada dal-ích významných kapacit eské kultury, ve mn vzbuzovalo obdiv."⁶⁷ Jiný pam tnický záznam uvádí: "Maminka, narozená 1934, si ufl jenom matn vzpomíná, fle si ho jako d ti velmi váfily, fle to byl velice vzácný pán".⁶⁸

2.2 fivotopis J. Kachníka

Josef Kachník⁶⁹ se narodil v Nivnici 13. kv tna roku 1859 do selské rodiny. Jeho rodi i byli Josef a Magdalena Kachníkovi z p. 136. M l t i star-í sourozence. Nadaný chlapec se dostal do vlivu vesnické intelektuální elity, ili zdejšího fará e Vincence Holle, kaplana Jana iflmá e a u itele Václava V-ete ky. S jejich pomocí se dostal na eské gymnázium v T ebí i a pak i na dal-í vzd lávací ústavy. M l v plánu pedagogickou dráhu. Vliv nivnických kn flí i situace rodiny, kde otec zem el je-t p ed tím, nefl jeho syn za al studovat, p ivedly nakonec chlapce na arcibiskupský seminá v Olomouci. P ipome me, fle Josef Kachník star-í zem el jifl rok po narození nejmlad-ího syna, cofl byl pro rodinu mimo jiné i ekonomický problém a fle Josef mlad-í byl z d tí t lesn nejslab-í a snad i proto bylo hledáno jiné uplatn ní nefl v hospodá ství.⁷⁰

66 OUPEK, Ji í a Ivana HLADIŤOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nada ní fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, s. 8-13.

67 SMETANOVÁ, Miriam. *fivot a dílo kn ze a u itele Josefa Kachníka*. Olomouc, 2010. Bakalá ská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Ústav pedagogiky a sociálních studií, s. 5.

68 SMETANOVÁ, Miriam. *fivot a dílo kn ze a u itele Josefa Kachníka*. Olomouc, 2010. Bakalá ská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Ústav pedagogiky a sociálních studií, s. 40.

69 Pokud není uvedeno jinak, jsou fivotopisné údaje p evzaty z Dr. Josef Kachník. OBEC NIVNICE. *Nivnice* [online]. Nivnice, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.nivnice.cz/o-nivnici/slavni-rodaci/>

70 KACHNÍK, Josef. *Vlastenecké vzpomínky na Nivnici, T ebí , Uherské Hradi-t , Olomouc a Prahu*. Olomouc: Nákladem vlastním, 1937. s. 9.

rodinné. To ú inek moderní paedagogiky spoje enské⁷⁴ ... Socialistické listy a spolky roz-
sévají nespokojenost a rozvrat v rodínách, a ten se pak trpce mstí na nevinných d-
techí ō⁷⁵

Jako metropolitní viká olomoucký se Kachník zabýval také d jinami um ní. Pod-
n t mu k tomu p inesla monumentální p estavba dómu sv. Václava, která v té dob probí-
hala. N kolik fundovaných lánk k této problematice mu vyneslo místo krajského kon-
servátora a lena archeologického komise p i eské akademii v d. Navrhoval téfl (v roce
1912) zaloffit "Arcibiskupskou památkovou a um leckou radu pro diecézi olomouckou".

Od roku 1891 se kn z Kachník v noval také pedagogice.⁷⁶ Na olomoucké univerzi-
t p edná-í teologii a k es anskou filosofii. Od roku 1901 je profesorem mravov dy. V
pr b hu let 1902 afl 1915 ty ikrát zastával funkci d kana bohoslovecké fakulty. V roce
1920 pak ode-el do Prahy, kde p sobil na Karlov univerzit . I zde je n jakou dobu d ka-
nem bohosloví. Roku 1927 ode-el do výslufby. Záv r flivota strávil v Olomouci, kde stou-
pal v fleb í ku církevní hierarchie afl na místo kapitulního d kan, které dosáhl roku 1930.

Vedle dráhy pedagogické a v souvislosti s ní byl Josef Kachník inný téfl jako bada-
tel. Publikoval 20 samostatných knih a adu lánk z oboru k es anské filosofie, sociolo-
gie, etiky, pedagogiky, historie a d jin um ní. _V noval se i komeniologickému bádání. K
nejvýzna n j-ím díl m pat í tato: *De natura entis*, 1892; *Historia philosophiae*, 1896; *D-
jiny filosofie*, 1904; *Práce*, 1906; *Ethica socialis*, 1909; *Ethica catholica generalis*, 1910;
asové otázky pedagogické, 1912; *Lidské vá-n a jejich výchova dle T. Akvinského*, 1916;
Mravní charakter, 1930; *Mravnost a krasouma*, 1931; *Vlastenecké vzpomínky na Nivnici,*
T ebí , Uherské Hradi-t , Olomouc a Prahu, 1937.⁷⁷ Zem el v roce 1940. Specifickou
stránku Kachníkov a díla tvo í jeho výchovná a zakladatelská práce v rodné Nivnici, k nífl
se nikdy nep estal hlásit. O ní bude pojednáno v následující kapitole.

74 KACHNÍK, Josef. *asové otázky paedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, s. 246.

75 KACHNÍK, Josef. *asové otázky paedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, s. 247.

76 KACHNÍK, Josef. *Vlastenecké vzpomínky na Nivnici, T ebí , Uherské Hradi-t , Olomouc a Prahu*. Olomouc: Nákladem vlastním, 1937. s. 15.

77 Josef Kachník. KATEDRA FILOSOFIE FF MU BRNO. *Filosofická fakulta MU* [online]. Brno, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kachjo.html>

2.3 Dílo J. Kachníka

2.3.1 Publikace J. Kachníka

Josef Kachník se v noval rozsáhlému spektru zájmů . v dalším textu bude rozebráno vřdy n kolik prací od každého oboru jeho publikačního zájmu.

Práce filosofické a teologické

Ethica catholica generalis je střejním dílem Kachníkovy etické i mravou né literatury, zaměřené pochopitelně vřdy úzce katolicky. Dalšími podobnými díly jsou Ethica socialis nebo Mravní charakter.

Zajímavá je p ehledná u ebnice D jiny filosofie, kterou vydal p edevším pro pot eby svých studentů . V úvodu knihy, kde nerozebírá jen antickou a k esánskou linku filozofie, ale vřmá si i indické, perské i ínské, se vyznává ze svého vztahu k této v d .

" etba d jin filosofie skýtá duchu nemalého pořítku. Jako bludič m prochází tu duch nezmr ným bohatstvím idejí, brzy ustane a zamyslí se, brzy kolísá a snad i pochybuje, ale neztratí-li s o í onoho Sv tla, jeř se hlásí sv domím a nitrem uklidn ným, brzy post ehne jako zlatou nit i pravdu (zd raznil J. Kachník) v-emi stoletími k právu se hlásící a kone n vít zíc

Práce pedagogické

Vzhledem ke své pedagogické innosti psal Kachník teoretické publikace i u ebnice, adu lánk . N které jeho pedagogické názory lze najít i v pracích sociologických. Ucelený p ehled o pedagogických názorech pak podávají asové otázky paedagogické, což jsou souborně vydané lánky vycházející ve Vychovatelských listech.

Kachník tu vyzdvihuje d leřitost praktické výuky pro řivot. Nap íklad poukazuje na to, ře d ti umí pracovat s atlasy a vyhledávat v mapách, ale v reálu nedokáří ur it sm r, kterým leří konkrétní m sto.⁷⁸ Zd raz uje pot ebu výchovy k vlastenectví, ale p i zachování motivujících odli-ností regionálních⁷⁹ (odraz p vodu z etnograficky specifického regionu?) , význam spolupráce s rodinou a tak dále. Velice ěasto se odvolává na Komenského.

78 KACHNÍK, Josef. *asové otázky paedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, s. 204-205

79 KACHNÍK, Josef. *asové otázky paedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, s. 213.

Názory na pedagogiku u Kachníka i z pohledu jeho rozboru pedagogické problematiky mluvíme o jejím napříkladem na kapitole "Smích ve škole", což je téma okrajové jen na první pohled. Autor nejprve připomíná vlastní zkušenost s učitelem, který prokládal výklad flerty a během výuky často rozesmával fláky. Přechází k tomu co je to vlastně smích a cituje názory dobových autorit z hlediska soudobé i starší doby. Dále klade na názor Aristotela a sv. Tomáše Akvinského, který smích považuje za nutnost k odpočinku lidského ducha po silném napětí.

Pak připomíná Kachník svůj názor spojující v souladu se sv. Tomášem s postřehem, že intelekt při smíchu odpočívá, ale nepřestává pracovat ufl proto, že si musí uvědomit samotnou vtipnost situace. Pokud však smích nesouvisí s činností intelektu, chce-li někdo někoho pouze zesměšnit, nebo se smíje bezdůvodně je to Kachníkovim zavržením a zvláště pak u vychovatele. I při káráni dítěte je na místě přísrnost, ale nikoliv zesměšování - zde se Kachník odvolává na Komenského. Pak přechází opřt od teorie k praxi a uvádí problém udržení kázně a pozornosti u dětí, která se během výuky němu rozesmála. Taková dítěte pak bude mít tendence rozesmát se znovu při každé jen trochu vhodné příležitosti. Připomeňme, že to je problém, s nímž se každé vedoucí dětského kolektivu setkává i dnes.

Kachník poukazuje na to, že přílišná veselost při výuce může narušit autoritu pedagoga, s čímž se může pojit i obecné zesměšnění jakýchkoliv autorit v očích mládeže což jí potom výrazně střílí vstup do flivota. Katolický kněz pak v Kachníkovim promlouvá, když zdále uje potřebu utuřování věřnosti u dětí během náboženských úkonů a kdy brojí proti rozmáhání humoristických básní a zesměšování představených u národa jako celku. Kapitulu Kachník uzavírá, že smích a veselý jsou pro zdravý vývoj mladé duše nezbytné, ale je nutno usměrnit ze strany učitele směrem k umírněnosti. Jinak hrozí jak narušení výuky, tak dlouhodobé narušení charakteru mladého člověka.⁸⁰

Práce sociologické

Jako římskokatolický hodnostář se Kachník musel vnovat i zkoumáním společnosti, která ostatně v jeho době procházela změnami podkopávanými dokonce i doposavad pev-

80 KACHNÍK, Josef. *časové otázky paedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, s. 164-167.

né postavení církve. Z prací sociologických máme uvést drobnější spisky. Práce⁸¹; Na-í emeslníci⁸² i Rolník-flivitel⁸³. Mají podobný podtext vyjadující Kachník v pozorovací talent i názor na společnost. Jde o idealizaci předindustriální společnosti, flující dle autorových představ v harmonických vztazích daných k esanskou vírou. Ovšem "liberalismus rozpoutal chtí e lidské"⁸⁴ a ufl jde o odlid-t ní tovární práce nebo rozpad tradi ních struktur venkova.

Práce um nov dné

Profesor Kachník je autorem zajímavého spisku Um ní chrámové a h bitovní⁸⁵, které je vlastn předehledem vývoje církevního um ní v našich zemích. Dílo od bflných um lekohistorických předehled odli-uje zasazení do kontextu jednak vývoje evropské kultury, jednak do kontextu církevní liturgie. Jako kn z je Kachník nad jiné povolán aby vysv tloval nejen slohovou stránku kostelního vybavení nebo sou ástí architektury, ale i jejich praktický význam pro liturgii a vývoj z hlediska církve.

Práce komeniologické

Práce komeniologické představují v Kachníkov tvorb zvlá-tní kapitolu. Souvisejí nepochybn í s jeho patriotismem. Tém úpln se zam ují na Komenského předvod, na hledání jeho rodi-t , p í emfl autor nepochybuje o tom, flé jím byla Nivnice. Vycházejí ve t icátých letech, kdy byl Kachník jifl starý mufl. Jsou vydávány vlastním nákladem a v t-í nou dosti útlé (tedy ve formátu p itaflivém i pro nikoliv zb hlého tená e). Máme se domnívat, flé je to svým způsobem odkaz stárnoucího autora. Typickým předkladem je Jan Amos Komenský a jeho památník v Nivnici.⁸⁶

81 KACHNÍK, Josef. *Práce: úvahy ethicko-sociální*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1906, 107 s.

82 KACHNÍK, Josef. *Na-í emeslníci: jejich flivot a sociální pom ry*. V Praze: Katolický spolek tiskový, 1912. 45 s. Hlasy Katolického spolku tiskového; ro . 43, . 3.

83 KACHNÍK, Josef. *Rolník-flivitel: rty hospodá sko-sociální*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1908. 66 s. Hlasy katolického spolku tiskového; ro . 39, . 3.

84 KACHNÍK, Josef. *Rolník-flivitel: rty hospodá sko-sociální*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1908. s. 29.

85 KACHNÍK, Josef. *Výtvarné um ní chrámové a h bitovní: rty ethicko-esthetické*. Na Velehrad : nákladem Cyrilo-Method jského tisk. spolku, 1923, 191 s.

86 KACHNÍK, Josef. *J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici*. V Nivnici: nákladem vlastním, 1933. Charakter této práce byl jifl p íblflfen na jiných místech tohoto textu.

2.3.2 Výchovní a zakladatelská činnost v Nivnici

Josef Kachník se celý život považoval za nivnického patriota. Projevil to i mecenášem se vzdávacím podtextem ve prospěch města. O čem? V roce 1883 zakoupil domek č. 138. O několik let později, r. 1908 zde zřídil "Hospodářsko-vychovatelskou besídku". V Besídce se o nedělních a svátcích konaly pravidelné přednášky a kurzy pro muže a chlapce a (zvláště) pro ženy a dívky. Mládež se zde vzdávala jednak v klasické morálce, vlastenectví, jednak v praktických dovednostech a znalostech pro hospodářství a zemědělství. Později se tu konaly zkoušky místního záložního sboru.⁸⁷

Protože se po et zájemci o účast na akcích Besídky zvyšovali, byli později rozdělěni na několik oddělení a organizace svěřena dvěma osobám, kterým byl Kachník dle vůle. O vzdávání chlapců se staral kněz v p. J. Brůha, o dívky pak jeho neteř Františka Kachníková.⁸⁸ Tato, která měla "personalistiku", dokládá intenzivní Kachník v zájmu o Besídku. Až když se objevil v Olomouci, nestačil mu pro jeho nivnický projekt lidé, o nichž měl od někud dobré reference, ale chtěl zde mít lidi, kterým měl on sám osobní důvěru.

Besídka ovšem nebyla prvním Kachníkovým projektem. Již jako velmi mladý organizoval výlety do Lipin, kterým se alespoň jednou ročně scházela většina obyvatel obce. Tyto se včele s místní honorací, s prapory spolku a s dechovou hudbou.⁸⁹ Tyto výlety do značné míry připomínaly dobrou oblíbené výlety sokolské a je možné, že odtud Kachník získal inspiraci, byť ovšem jsou římskokatolická církev a Sokol v dané době organizacemi protivrannými.

V nových poměrech československé republiky, v jubilejním roce 1928, byla Besídka transformována ve "Vychovatelskou knihovnu J. A. Komenského". Po různých úředních opatřeních byla nová instituce slavnostně otevřena v roce 1933, kterou emul mecenáš-

87 OUPEK, Jiří a Ivana HLADÍKOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nadační fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, s. 11.

88 FIFKOVÁ, Renáta. *Sága moravských Přemyslovců: život na Moravě od 11. do poloviny 14. století*. *www.olomouc.cz* [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.olomouc.cz/view.php?cisloclanku=2006041805>

89 FIFKOVÁ, Renáta. *Sága moravských Přemyslovců: život na Moravě od 11. do poloviny 14. století*. *www.olomouc.cz* [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.olomouc.cz/view.php?cisloclanku=2006041805>

vydal vlastním nákladem drobný spisek, z něhož je dále citováno. Sám charakterizuje Knihovnu těmito slovy:

Šel rozhodl se nivnický rodák a pisatel, že chce, aby byla na trvalou památku uctěna památka Komenského a k oslavě desátého výročí trvání československé republiky r. 1928, zřídil Vychovatelskou knihovnu Jana Amosa Komenského v Nivnici, která - majíc základem českou knihovnu zakladatele - pojímala by všechny spisy Komenského a literární publikace o Komenském a doplňována jsou v českými a proudu národními českými a slovanskými vychovatelskými knihami a časopisy, sloužila rozšíření v domostí o Komenském a jeho zásadách vychovatelských ve kterémž českému učitelstvu a vychovatelstvu bez rozdílu stavu a společenského rozvrstvení.

Za tím účelem nabídl jsem, jsa profesorem university Karlovy v Praze, v jubilejním roce 1928 Ministerstvu školství a národní osvěty svou českou knihovnu a své úspory 30 000 Kč na hotovosti jakožto nadaci na uvedenou státní jubilejní knihovnu. Knihovnu bude v Nivnici spravovati kuratorium, pozostávající z řídícího učitele obecné školy, z katolického faráře a ze starosty obce.⁹⁰

Otevření knihovny se zúčastnili zástupci Masarykovy univerzity v Brně a Karlovy univerzity v Praze. Ústav se stal rychle známým a fond knihovny se rozšiřoval i díky četným darům komeniánů od domácích i zahraničních dárců.

Od roku 1938 nastaly pro Knihovnu a nadaci těžké osudy, kdy byla stěhována, spojována s historickou a etnografickou expozicí, omezován přístup atd. Začátkem devadesátých let nivnickí občané d. m. p. 138 obnovili, zřídili v ní obecní knihovnu a podařilo se i obnovit zde knihovnu Kachníkovu. Zájemce tu má dnes k dispozici kromě obou knihoven badatelskou sbírku a díla Komenského, archiv a expozici dle jiných Nivnic. V roce 1994 místní obnovili i Kachníkovu nadaci, založenou současně s knihovnou a zaniklou nacistickou konfiskací r. 1939. Po několika letech však na zásah ministerstva financí zanikla, neboť nesplňovala všechny úřední náležitosti. V roce 1999 na ni navázal Nadační fond Dr.

90 KACHNÍK, Josef. J. A. *Komenský a jeho památník v Nivnici*. V Nivnici: nákladem vlastním, 1933, s. 14-15.

Josefa Kachníka, který si za cíl klade totéž jako p ro vodní Nadace, tedy propagaci fiivota a díla slavného pedagoga a dnes také podporu kulturního fiivota v m ste ku.⁹¹

P es v–echny nep ízn r zných d jinných epoch tak Knihovna a Nadace p effily díky snaze nivnického ob anstva. Tím je nejp esv d iv ji dolofeno, fe v obci odkaz rodák Komenského a Kachníka neztratil za v–echna uplynulá léta význam.

2.3.3 Výchovní a zakladatelská íinnost mimo rodnou obec

Kdyfi v roce 2006 Vlastiv dné muzeum v Olomouci a Moravské zemské muzeum v Brn p ipravily reprezentativní výstavu sága Moravských P emyslovc , p íhlásily se k inspiraci tzv. Dvoranou P emyslovc . Tím o expozici ve t ech místnostech v muzeu na kapitulním d kanství, která byla z iniciativy dra. Kachníka otev ena 12. srpna roku 1934. Náv–t vník se tu mohl setkat s rodokmeny, historizujícími malbami z d jin p emyslovské doby a n kterými písemnostmi.⁹² Sou ástí Dvorany byl i pomník poslednímu p emyslovskému králi, Václavu III.⁹³

2.4 Hledání pravd podobného rodi–t J. A. Komenského

Jako tém v–ichni komeniologové se i Josef Kachník vyjád il k problematice Komenského p vodou. Domnívá se, fe jeho rodi–t m byla Nivnice. Svou roli v utvo ení tohoto názoru ur it hrál i Kachník v patriotismus, ale nejd lefiit j–í pro n j byla e pramen . Podklady, na jejichfi základ se rozhodl pro Nivnici, shrnuje nap íklad ve spisku J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici z roku 1933 takto:

R. 1611 se Komenský p í zápisu na fakult v Herbornu zapisuje jako Niwnizensis, v roce 1613 v Heidelbergu jako Nivanus, Moravus. M stská kniha m sta T ebí e obsahuje n jaký záznam týkající se majetku Komenského manfielky a uvádí téfi p ízvisko Nivanus,

91 OUPEK, Ji í a Ivana HLADÍOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nada ní fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, s. 11.11-13. Poznamenejme, fe na webových stránkách obce se jako rok vzniku nada ního fondu uvádí jiflrok 1994. <http://www.nivnice.cz/o-nivnici/slavni-rodaci/>

92 FIFKOVÁ, Renáta. *Sága moravských P emyslovc : fiivot na Morav od 11. do po átku 14. století*. *Www.olomouc.cz* [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.olomouc.cz/view.php?cisloclanku=2006041805>

93 FIFKOVÁ, Renáta. *Sága moravských P emyslovc : fiivot na Morav od 11. do po átku 14. století*. *Www.olomouc.cz* [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.olomouc.cz/view.php?cisloclanku=2006041805>

jde o rok 1618. Do své knihy od Koperníka se Komenský r. 1614 podepsal op t s p ízviskem Nivanus, v jiné knize z téže doby zapsal své jméno jakofito majitele "Joh. Amos de Marcomannis Nivnicenus."⁹⁴ Kachník pokračuje dalšími podobnými příklady z mladších let Jana Amose. Přiznává i příklady, kdy se Komenský podepsal Hunnobrodensis, tedy z Uherského Brodu, ale poukazuje na to, že jde o doklady z ciziny, kde Nivnice nikomu nic neříkala a domnívá se, že jde o podobný případ, jako kdyby současný obyvatel jakékoliv osady na Uherskobrodsku ve vzdáleném místě na otázku po přívodu odpověděl, že je od Brodu.⁹⁵

Jaké jsou názory jiných autorit na tuto problematiku? František Palacký souhlasí s Nivnicí a ono Hunnobrodensis vysvětluje podobně jako Kachník.⁹⁶ I v řadě dalších autorů se kloní k Nivnici. Jiní, jako například Ladislav Hosák se k otázce stavějí nerozhodně. Zmíněný autor napsal ve svém Místopise u Nivnice, že se zde "snad narodil J. A. Komenský"⁹⁷, u Komni, že "jest nejspíše rodištěm J. A. Komenského"⁹⁸ a o Uherském Brodu, že je rodištěm "snad i Komenského."⁹⁹

Zmínky o Uherském Brodu jako rodišti jsou nejméně pravděpodobné a Kachníkovou vysvětlení nepostrádá logiky (víme sice, že Janův otec Martin byl mimo jiné moravským, ale to, neznamená, že matka z nějakého důvodu nemohla родit mimo své domov). Naopak samotné Komenského jméno naznačuje spíše Komuni. Z pramenů je ovšem zřejmé, že i otec slavného pedagoga používal příjmení Komenský.¹⁰⁰ Jan Ámos používal příjmení Nivnický v mládí a při jednáních s úředními místy jako jsou univerzitní matriky. Zde lze

94 Nezvyklý výraz "Markomanie" snad svědčí o tom, že souhlasil s odvozováním příjmení Moravanů od Markomanů, jak bylo tehdy obvyklé. Viz i výrok Karla staršího ze fierotína citovaný výše,

95 KACHNÍK, Josef. *J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici*. V Nivnici: nákladem vlastním, 1933, s. 5-13.

96 KACHNÍK, Josef. *J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici*. V Nivnici: nákladem vlastním, 1933, s. 11.

97 HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. V Praze: Společnost přátel starožitností sl., 1935, s. 414.

98 HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. V Praze: Společnost přátel starožitností sl., 1935, s. 423.

99 HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. V Praze: Společnost přátel starožitností sl., 1935, s. 433.

100 POLIČENSKÝ, J. - VORLOVÁ, Z. J. Á. Komenského první a poslední domov - Morava - Amsterdam. In.: BARTOŠ, Josef. *Uherský Brod: minulost i současnost slováckého města*. 1. vyd. Brno: Blok, 1972, s. 103-105.

předpokládat, že bude předstupovat s respektem a údaje o sobě uvedené co nejprve. Naopak jako Komenský se podepisuje později, když se jí stává známou osobností. Může to být vyjádření úcty k otci, ale i snaha po zvučném jménu. Kachník tomu praví: "*Kdyby ná–Jan Amos byl býval v Uh. Brodě zrozen, nebyl by zajisté v dálné cizině k svému označení přibíral bezvýhradně vodou jméno, odvozené od nepatrného místa, které se mu ostatně, jak z různých forem: Nivnicensis, Nivnicenus, Nivanus, vidíme k zlatinisování ani hrubě nehodilo, kdežto obecně užívané Ungaro-brodensis bylo tak nasnadě.*"¹⁰¹ Ke slovu o nevhodnosti toponyma Nivnice k zlatinisování dodejme ještě, že na svůj pobyt v této obci nemohl asi mladý Komenský přilí–astně vzpomínky, protože zde mu nebyla dopřána možnost vzdělávání.

Naskytá se ještě jedna otázka. V čem Jan Amos, kde se narodil? Ve 12 letech se stěhoval z Brodu do Strážnice, ve 13 letech do Nivnice a v 16 do Petrova. Rodina měla přibližně jak v Brodě, tak v Nivnici, tak ve Strážnici. Není možné, že si mladý Komenský prostě nepamatoval, kde se narodil, třeba proto, že jako dítě to v dětství nepotřeboval a rodiče o tom s ním nemluvili? Přívěsko Nivnický by pak mohl pouhvat proto, že odsud vyšel za výšším vzděláním a dráhou vzdělání. V odborné literatuře se připomíná fakt, že Komenský psal o vlastní rodině a mládí velmi málo, a ve stáří sám uvádí, že si nepamatuje rok otcovy smrti.¹⁰²

V dnešní době se odkazu Komenského hlásí všechny tři obce, které přicházejí v úvahu. Je zajímavé, jak se vyrovnávají s nejasností přívěsu. Na webových stránkách Uherského Brodu se píše: "*Jan Amos Komenský se narodil 28. března 1592. Byl nejmladší z pět dětí Martina Komenského a jeho ženy Anny. Na otázku, kde se narodil, jednoznačně odpovídá doposud neexistuje. Některé materiály mluví pro Uherský Brod, jiné pro Nivnici. Komenský je místem, které dalo rodině přívěs a jméno. Po smrti rodičů, kteří zemřeli krátce po sobě v Uherském Brodě roku 1604, se dvanáctiletého sirotka ujala Martinova sestra Zuzana Nohálová ze Strážnice.*"¹⁰³ Obec Nivnice se k tomu vyjadřuje na svých stránkách

101 KACHNÍK, Josef. *J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici*. V Nivnici: nákladem vlastním, 1933, s. 10.

102 POLIČANSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 25.

103 život J. A. Komenského. MUZEUM J. A. KOMENSKÉHO UHERSKÝ BROD. *Muzeum Jana Amose Komenského Uherský Brod* [online]. Uherský Brod, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.mjakub.cz/index.php?idm=38>

objektivní : "V současnosti je Nivnice považována za nejpravděpodobnější rodiče Jana Amose Komenského. Podle historických pramenů se narodil v Bartkov mlýn , který se nachází naproti budově II. stupně základní školy, v jejíhož vestibulu je umístěn na expozici v nově zbudované nejvyššímu rodáku."¹⁰⁴ Pokud však návštěvník nivnického webu otevře odkaz Jan Amos Komenský, dozví se výslovně : "eský filozof, spisovatel, a především pedagog světového významu, nejvýznamnější osobnost české kultury 17. století. Narodil se 28. 3. 1592 v Nivnici u Uherského Brodu."¹⁰⁵ Komárna, která je nejmenší pravděpodobným rodičem se pak ke Komenskému hlásí spíše obecně, bez snahy zdůrazňovat možný původ : "V roce 1992, kdy se konaly oslavy 400. výročí narození J. A. K. byla slavnostně otevřena památník J. A. Komenského v památkově chráněné sípce. Sípka z roku 1774 je jednopatrová kamenná stavba, omítnutá a obílená. V průčelí je stěna s pavlačí ze dřeva, se vstupem a dvěma okénky v průčelí. Stěny jsou vyzděny až do hřebene sedlové stěchy kryté bednicí. Pavlač je krytá prodlouženou stěhou. V sípce je umístěn stálá expozice historie obce a J. A. Komenského. Současně byl znovu založen Spolek pro uctívání památky J. A. Komenského, který památník spravuje."¹⁰⁶ Komárna, stejně jako Nivnice pak ve svých obecních znacích Komenského připomínají. V obou případech je to prostřednictvím monogramu J. A. K.

O identifikaci nivnických občanů s Janem Amosem Komenským svědčí i pohled na memoriální objekty týkající se slavného pedagoga na katastru obce. Jsou to: Pomník J. A. Komenského v parku, o jehož složitém osudu je v této práci pojednáno na jiném místě. Byl vytvořen v roce 1885, v obci vztyčen až r. 1956. Stojí v parku, který nese název podle předpokládaného rodáka. Byl tak pojmenován v souvislosti se vztyčením pomníku, předtím nesl název Park Rudé armády. Za druhé světové války byla pak na domnělém rodném domě (p. 99) instalována pamětní deska. Od roku 1992 stojí před tzv. dolní školou Komenského busta od Miroslava Hudečka. Ve stejném roce, v rámci oslav výročí narození byl v průčelí tzv. horní školy umístěn bronzový reliéf šKomenský a děti od Božka Ze-

104 O Nivnici. OBEC NIVNICE. *Nivnice*. [online]. Nivnice, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.nivnice.cz/>

105 životopis Jana Amose Komenského. OBEC NIVNICE. *Nivnice*. [online]. Nivnice, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.nivnice.cz/o-nivnici/jan-amos-komensky/>

106 Památník J. A. Komenského. OBEC KOMÁRNA. *Obec Komárna* [online]. Komárna, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.komna.cz/index.php?nid=5297&lid=cs&oid=727079>

mana. Komenského pak připomíná též deska nad vstupem do Vychovatelské knihovny, která je zároveň také jedinou memorií dalšího rodáka - J. Kachníka (text "Vychovatelská knihovna Jana Amose Komenského v Nivnici/ nadace univerzitního profesora magistra Josefa Kachníka"). V roce 2002 pak byla v přístavbě horní koly otevřena Pamětní síň J. A. Komenského¹⁰⁷. O názoru obyvatel Nivnice na místo narození Jana Amose tedy netřeba pochybovat.

Přesto je třeba dodejme, že Josef Kachník zachytil již v roce 1885 místní lidovou tradici podle které je rodným domem Komenského mlýn zvaný Bartk v p. 99. Tato tradice byla známa i dříve, minimálně od začátku století, ale Kachník se dozvěděl i to, že Janův otec Martin měl být ve mlýně mlynářem a bylo mu ukázáno místo v budově, kde přesně se budoucí učitel narodil.¹⁰⁸ Jiným dokladem intenzivního přivlastnění Komenského obcí Nivnice je pamětní deska na mlýně, která sem byla instalována v březnu roku 1942. Svěho druhu odpověď na stupňovaný nacistický útlak? Nivníci byli ovšem v rámci možností objektivní a napsali na desce říká: *Podle n kterých údaj se v tomto mlýně narodil a své mládí prožil* ¹⁰⁹

Podívejme se tedy, jak vypadá problematika Komenského přechodu a raného mládí ve světle souasných poznatků, jak ji shrnuje Josef Polišenský. V průběhu 16. století jsou v obci Komármířovani Segeszové (též Sekešové), rodina, z níž pocházel i zdejší fojt. Je pravděpodobné, že šlo o příslušníka z Uher.¹¹⁰ Připomejme zde, že pro Komenského, jak je třeba uvidíme potomka Sekešů, byla matička cizí země¹¹¹ a tak není vyloučeno, že byli nikoliv Maďary, ale Slováky a proto v novém prostředí poměrně brzy opustili maďarské příjmení (doloženo 1543-1596). Komenského příjmení se pak v pramenech vyskytují i jako Fojtové, Staňkové a samozřejmě Komenčí, což souvisí s dobovou neustáleností příjmení.

107 OUPEK, Jiří a Ivana HLADÍČOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nadační fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, s. 7-13.

108 OUPEK, Jiří a Ivana HLADÍČOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nadační fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, s. 5.

109 OUPEK, Jiří a Ivana HLADÍČOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nadační fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, s. 7.

110 POLIŠENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 18-19.

111 POLIŠENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrint a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 21.

Martin, bratr Komenského fojta Staška a syn nebo vnuk fojta Jana Segeře se odstěhoval do Brodu, kde se stal mohovitým měšťanem. V novém prostředí byl označován dle místa původu Komenským nebo Komenským. Vlastnil polnosti i vinice, dům na půdmysť a patřil k oporám zdejší bratrské Jednoty.¹¹² Když zemřel, byl pochován na největším místě místního hřbitova své církve. Neznámo kdy se Martin Komenský zúčastnil války proti Turkům, jak jeho syn ve stáří vzpomínal. Není vyloučeno, že zde je vysvětlení záhady, proč se Jan narodil asi v Nivnici, když rodina vlastnila v Brodě pohodlný dům. V nivnickém mlýně (asi) rodina Martinovy manželky, a pokud Martin odešel do války roku 1592, kdy byla z Moravy opravdu vypravěna zemská hotovost, je možné, že to hotnou řadu poslal k příbuzným, aby v té době hodince nebyla odkázána jen na péči slugebnictva, tedy cizích lidí. Ostatní paní Anna mohla po manželově odchodu vyhledat útěchu své rodiny i sama z vlastního popudu.¹¹³ Malý Jan pak žil v Brodě a chodil do tamní bratrské školy. V roce 1604 oba rodiče krátce po sobě umírají, snad na nějakou epidemii. Sirotku se ujímá teta, i když v Brodě žily jeho dvě provdané sestry. Proč se o sirotku nepostaraly jejich nové rodiny, nevíme, možná nechtěly, možná v Brodě po epidemii byla obtížná životní situace, možná prostě mli k sobě Jan a teta Nohálová ze Strážnice blízko. Život ve Strážnici je přerován roku 1605 vpádem Bokajovců s jejich tureckými a tatarskými spojenci. Přichází stěhování do Nivnice a pak škola v Petrově.

Komenského mládí bylo bohaté na rány osudu téměř životního charakteru, epidemie, vpády cizích vojsk, ztráty blízkých osob, to vše jakoby předznamenávalo pozdější Komenského osud, téměř i bez národně buditelských legend.

112 POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 22-23.

113 POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský, muflabyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 25-26.

II PRAKTICKÁ ÁST

3 ZÁKLADNÍ CÍLE VÝZKUMU

Za základní metodu výzkumu jsem si zvolil metodu kvantitativního výzkumu-formou dotazníku. V období únor ó b ezen 2014 jsem oslovil fláky 1. a 2. stupn základní -koly J. A. Komenského v Nivnici. Dotazník vyplnilo celkem 60 flák . V dotazníku jsem pouffil celkem 8 otázek, z nichfl 5 otázek bylo uzav ených- flák m byly p edlofeny alternativní mofnosti, ze kterých vybírali vhodnou odpov . 3 otázky byly otev ené- fláci doplnili odpov di dle individuálních znalostí.

Jako výzkumnou hypotézu jsem si stanovil zjistit míru znalostí a odkazu J. A. Komenského a Josefa Kachníka mezi sou asnou mladou generací fljících v jejich rodi-ti.

Dal-ím cílem výzkumu je získat p edstavu podlofenou ov ítelnými fakty, o tom zda a jakou roli hraje Komenského spole enský odkaz v dne-ní dob . Cíle bude dosaeno pomocí srovnání p edstav o budoucnosti v Obecné porad o náprav v cí lidských a sku-te nosti na po átku 21. století.

Jako hypotézu jsem si stanovil odpov na otázky,zda je odkaz J. A. Komenského pro sou asnou spole nost aktuální a zda je aktuální my-lenka Komenského pro budoucí lid.

Oba výzkumy tak p inesou makro i mikro vzorek Komenského odkazu v oblasti celo-spole enské výchovy v dne-ní dob .

3.1 Vyhodnocení dotazníkového pr zkumu

3.1.1 Vyhodnocení respondent

K výzkumu jsem pouffil dotazník, který jsem rozdál mezi 60 flák základní -koly Nivnice.

	Počet	%
žáci 4.třídy	15	25%
žáci 7.třídy	20	20%
žáci 8.třídy	25	42%

Bydliště	počet	%
Nivnice	48	80%
Korytná	12	20%

3.1.2 Vyhodnocení a interpretace výsledk dotazníkového –et ení

Otázka . 1) Kde jsi se setkal se jménem J. A. Komenský:

	počet	%
školní výuka	60	100%
náboženství	28	17%
ostatní	15	25%

U J. Amose Komenského v–ichni respondenti uvedli svoji –kolu. Vedle toho se objevuje náboženství (u 28 % odpov dí). Zde je malý problém v zadání dotazníku, který byl zji–t n a f l p i vyhodnocování. Nevíme, zda jde o výuku náboženství ímskokatolickou nebo evangelickou, kde bychom p íhlá–ení se ke Komenskému ekali spí–e. I kdyfl m l být dotaz formulován p esn ji, vzhledem ke katolické religiozit regionu lze íci, fle p ípadný podíl protestantské výuky náboženství je moflný, ale statisticky zanedbatelný. Z dal–ích zdroj poznatk se pak, jak bylo moflno o ekávat, objevuje televize a internet. U 25 % respondent t pak nacházíme více etné zdroje (obvykle kombinaci –kola, internet, televize, výjime n pak etba). U t chto respondent na základ odpov di lze p edpokládat aktivn j–í vlastní zájem.

Otázka .2) Kde jsi se setkal se jménem J.Kachník

	počet	%
nikdy se nesetkal	6	10%
náboženství	11	18%
četba	5	9%
vyprávění	10	16%

Znalost Josefa Kachníka je menší. V 10% odpovědí se s jeho jménem respondenti nikde nesešli. Kromě toho je zde zdrojem výuky náboženství (18%), etika (9%) a vyprávění o dějinách rodiny. Poslední zmíněný zdroj uvádí 16 % dotazníků, a to v kombinaci s jiným nebo i samostatně. Je zajímavé, že se neobjevuje u žádné odpovědi týkající se Komenského.

Otázka 3) Etly jste četli jakou knihu od J.A.Komenského:

Nikdo z respondentů neuvádí, že by četl jakou knihu od Komenského. Výjimky jsou uvedeny populární biografie, a to u dvou respondentů. Snad jde o výsledek přečtení jakých referátů na hodiny dějepisu. A též doklad problém s funkční gramotností respondentů (otázka zněla "Etly jste četli knihu o Komenském?", ale "... knihu Komenského").

Otázka 4) Vyhledáváte jakou expozici v Kachníkově domě a jak často:

	1xtýdně	1xměsíčně	1xročně	nikdy
návštěva obecní knihovny	12%	73%	15%	0%
jiné	0%	0%	87%	13%

Kachník v domě navštěvují a to i na výjimky ve zlomcích procent většiny respondentů. Jde zejména o obecní knihovnu, kam většina dětí dochází jednou měsíčně, ale najdou se i děti, které navštěvují i 12 % uvedlo týdenní návštěvy. I v dalších institucích (expozici a badatelně) se podle dotazníku respondenti objevují alespoň 1x ročně. Jde pravděpodobně o školní exkurze, ale je pozitivní, že větší část respondentů má o těchto odborných institucích povědomí. Pouze 13% respondentů nenavštívilo tyto dvě instituce nikdy.

Otázka .5) Znalost základních oborů J.A.Komenského a J.Kachníka: nepravdivé odpovědi vykrtni

Otázky po znalostech základních oborů Komenského a Kachníka zodpovědli téměř všichni respondenti správně. Chybných odpovědí bylo v celém množství dotazníků jen několik jednotlivých.

Otázka .6) Ve které budově se narodil J.A.Komenský a J.Kachník:

J.A.Komenský	počet	%
správná odpověď	57	95%
nesprávná odpověď	3	5%

J.Kachník	počet	%
správná odpověď	1	2%
nesprávná odpověď	59	98%

Otázka po rodném domě Komenského ukázala, že lidé toto místo dobře znají. Chybné odpovědi (na faře apod.) nebo odpověď neví se vyskytují ve statisticky zanedbatelném počtu. Naopak rodný dům Josefa Kachníka téměř neznají. Pouze jeden respondent odpověděl správně, což svědčí o hlubším zájmu i dokonce rodinných vazbách, nebo dům sám není nijak označen a nejdostupnější informace o rodině je na internetových stránkách obce.

Je však třeba říci, že respondenti projevili snahu na otázku odpovědět a využít logickou úvahu. Proto se objevují odpovědi jako Nádánův dům, nebo Sedlčká jizba (etnografická

expozice v jednom z domků v Nivnici). Poměrně kuriózní je několikrát se objevující odpověď "na fa e".

Otázka .7) Která umělecká díla, pomníky a pamětní desky připomínají v Nivnici

J.A.Komenského:

	počet	%
název ulice	3	5%
název školy	2	4%
pomník v parku	24	40%
pamětní síň ve škole	3	5%
Bartkův mlýn	48	80%
ostatní	1	2%

Memoria Komenského fláči zdejší ZTMznají, vnímají i pedagogovo jméno v názvu školy (5%) i ulice (4%). Opět se objevily problémy s funkční gramotností respondentů, protože mezi pomníky a dalšími připomínkami Komenského v Nivnici je uvedena i pamětní síň v Uherském Brodě.

Otázka .8) Kým by podle tvého názoru významný J.A.Komenský a J.Kachník:

V případě J.A.Komenského se fláči ve 100% shodli na tom, že to byl především významný pedagog - uváděli zde synonyma jako významný uitel i jako š uitel národa.

Asi 30% respondentů uvedlo i význam jako knize.

V případě J. Kachníka se znalostí jeho díla a odkazu mezi dotazovanými příliš, 65% nezná jeho dílo ani odkaz, 20% uvedlo, že byl knize a 15% dotázaných uvedlo, že byl i pedagog.

3.1.3 Shrnutí dotazníkového výzkumu

Otázka po bydli-ti m-la odli-it p-ípadné dojífd-í jící fláky a rozdíly v odpov-ídách mezi rodilými obyvateli Nivnice a "p-ěspolními".

80% respondent-ů bydlí p-ímo v Nivnici, zbytek dojífd-í z blízké obce Korytná. Nebyly zaznamenány podstatné rozdíly mezi odpov-ěmi dojífd-í jících d-ítí, a proto m-ěme íci, že patriotismus ve vztahu ke Komenskému je záležitos-í ír-ího regionu, a také, že na formování tohoto patriotismu má podstatný podíl íkola.

Dotazník poskytl zajímavé informace o sou-ásné znalosti Komenského a Kachníka v rodné Nivnici. Star-ší z obou pedagog-ů je pochopiteln-ě znám více, a b-ěhn-ě se ví o jeho p-řívodu v nivnickém, tzv. Bartkov-ém mlýn-ě. Zdroji poznatk-ů o n-ím je v-ak výuka, p-ípadn-ě média. D-ěti se o n-ím nedozvídají v rodin-ě, cofl m-ě sv-ě d-ít o ur-ítem ústupu participace b-ěhn-ě ob-čan-ů na odkazu Komenského. Institucionáln-ě se k n-ěmu ov-ěm Nivnice hlásí, jak sv-ě d-í i výuka náboženství jako zdroj informací, pam-ětní sí- ve íkole í memoria z posledních let.

Naopak Josef Kachník je osoba o níž se d-ěti pom-ěrn-ě často dozvídají i v rodinném prostředí. Za tím lze vid-ět doposud existující rodinné vazby na Kachníka i to, že v obci pravd-ěpodobn-ě stále flíjí pam-ětníci. Kachník je tak do jisté míry stále sou-částí komunity obce, zatímco Komenský je jífl p-řilí-sou-částí "historie". P-řesto si je nivnická mládež v-ědoma jak významu Komenského, tak jeho p-řívodu v Nivnici, jak dotazníkový výzkum do-loflil. Na jeho základ-ě lze shrnout, že odkaz Jana Amose Komenského a Josefa Kachníka je v Nivnici flivý a místní mladá generace se s ním identifikuje. Rozdíly v tom, jak je památka obou pedagog-ů vnímána, je pak dán p-řev-ěšným rozdílným íasovým odstupem od jejich flivot-ů.

3.2 Spole-enský odkaz Komenského dne-ší dob

Cílem výzkumu je získat p-ředstavu podloženou ov-ěřitelnými fakty, o tom zda a jakou roli hraje Komenského spole-enský odkaz v dne-ších dob-ách. Hypoteticky p-ředpokládáme, že v celospole-enském íítku z-ůstaly Komenského utopie tím, ím byly v p-řelí 17. století. Tedy objektivn-ě neuskute-čnitelnými sny intelektuála, jimiž se zabývají p-řev-ěšn-ě op-ět jen intelektuálové bez možnosti je realizovat. Jako metodu výzkumu jsem zvolil analýzu ítextu Komenského díla a ítextu p-ředního komeniologa Prof. PhDr.Pavla Flosse-.

3.2.1 Obecná porada o náprav v cí lidských

Obecná porada o náprav v cí lidských¹¹⁴ je Komenského monumentální, sedmidílná práce. Zabývá se možnostmi sv tového vývoje, nebo si zjevn uv domuje, fle flije v dob p elomové, na nífl záleflí vývoj k es anstva na mnoho generací dop edu.

Knihaz íná apelem "Europae lumina". T mito "Sv tly Evropy", které zve k porad , míní ty, kte í rozhodují (politiky, ale i u ence a teology), ale vedle nich zve k porad v–echn lid. Volá po svornosti a spole ném vzdoru válce. Svornosti je pak možno docílit jen spole nými "poradami".

První díl nese název Panegersia (V–eobecné probouzení). Komenský zde poukazuje na naru–ení zdravého vývoje filosofie, nábofenství a politiky v pr b hu d jin a nutnost toto naru–ení napravit. Druhý díl, Panaugia (V–eobecné osvícení) se týká metodologie nápravy. T etí díl, Pansofia (V–eobecná moudrost) je nejrozsáhlejší a m fleme jej považovat za jádro práce. Je to kompendium sv ta takového, jaký je. Pansofia má í ást zvanou "Sv t možný", tedy utopický protipól existujícího sv ta, který mu nastavuje zrcadlo. Dal–í díl, Pampaedia (V–eobecné vzd lání) cofl je souhrn Komenského pedagogické teorie. Prosazuje tu názor o nutnosti lov ka svobodn dovést k poznání významu a souvislostí toho, co je popsáno v Pansofii. Následuje Panglotie (V–eobecné t íbení jazyk). Vzhledem k názor m uvedeným v p edchozích dílech považuje Komenský za nutné vytvo it jednodu–e srozumitelný, v–eobecn dorozumívací jazyk. Návrh takového jazyka podává v tomto díle. Třetý díl Panorthosia (V–eobecná náprava) je návodem jak se m fle pro budoucí lep–í spole nost zm nit v–e od jednotlivce po stát. Také zde navrhuje z ízení mezinárodních organizací pro v du, dorozum ní mezi církvemi, a pro mezinárodní právo. Doufá, fle takové mezinárodní organizace by mohly zabránit válkám. V sedmém dílu - Pannuthesii (V–eobecné povzbuzení) pak vyzývá v–echny, aby se k náprav v cí lidských v–emi prost edky p ípojili.¹¹⁵

Komenského Porada je tedy komplexní analýzou dobové spole nosti a jejích problém z k es anského, protestantského pohledu a –iroce pojatým návrhem jejího ozdrav ní

114 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Obecná porada o náprav v cí lidských*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, 3 sv. (563, 500, 594 s.).

115 APKOVÁ, Dagmar. Komenského obecná porada a její význam. In. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Obecná porada o náprav v cí lidských*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, s. 11-12.

formou transformace. Základem této transformace musí být Bible a společensví v širokém slova smyslu. Tak k poradě zve Komenský široké spektrum osob zastupujících veškeré lidstvo. Spory mezi církvemi a státy mají vyvést nadnárodní (tedy celospolečenské) organizace. Jakoby zde rezonovala správa raně moderních obcí i sbor Jednoty bratrské skupinami "starších".

Utopické práce vycházely jifl díve, vzpomenout je možno Thomase Mora, Campanelli i Francise Bacona. Komenský však poprvé po itá s konkrétními, existujícími politickými a společenskými skutečnostmi. Na první pohled se tak jeho utopie zdá reálnější než představy předchůdců. Realnost je však pouze zdánlivá a v tónu Komenského požadavků se nepodařilo uskutečnit doposud.

Kromě sociologických a filosofických rovin je Porada zajímavá i jako doklad Komenského pozorovacích schopností a jeho vztahu ke svému světu kolem sebe. Najdeme zde etně drobné pasáže, které mohou připomínat slavného pedagoga jako člověka. Jen pro ilustraci uvedeme: *člověky mají krásou páv, papoušek, stehlík a n které druhy holub (na fládném druhu flivo ich si p íroda nepohrála tak, jako p i výzdob ptá ího pe í barvami.*"¹¹⁶

3.2.2 Komenský ve zpracování Pavla Flosse

Bádání o Janu Amosu Komenském se na konci 19. století transformovalo v samostatnou vědu, komeniologii. Z množství expertů, kteří se jí zabývají, se do značné míry vymyká Prof. PhDr. Pavel Floss. A to především tím, že přikládá velký význam nejen výzkumu Komenského života a díla, ale i jeho zájmu do dobových filosofických kontextů a zejména zdůrazněním významu pro dnešek. Nepovažuje za Komenského stejně jen odkaz dneška pouze pedagogické práce, ale i filosofii.

O Flossově erudici svědčí jeho curriculum vitae. "*Narozen 22. 9. 1940 v Olomouci. Bratr Karla Flosse. JSTMv Olomouci ukončil v r. 1957, v l. 1957-62 studoval na FF UK historii (u F. Kafky a J. Polišenského) a filozofii (u J. Peřkové a M. Sobotky); r. 1972 získal doktorát z dějin filozofie. V l. 1962-70 působil jako komeniolog v Muzeu J. A. Komenského v Petrově, 1971-81 v téže funkci v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě. V l.*

116 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Obecná porada o nápravě vší lidských*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, 3 sv. (563, 500, 594 s.).

1986-90 u il d jiny výtvarné kultury na UMPRUM –kole v Uherském Hradi–ti. Od r. 1990 p edná–í na kated e filozofie FF UP v Olomouci; r. 1991 se habilitoval a 1994 byl jmeno-ván profesorem d jin filozofie. V P erov a Uh. Brod organizoval mezinárodní komenio-logická kolokvia a od r. 1971 redigoval asopis *Studia comeniana et historica*. V 70. a 80. letech organizoval spolu s bratrem filozofický bytový seminá v Olomouci a podílel se na innosti bytových seminá v Praze, Brn , Uherském Hradi–ti a Uh. Brod . Je lenem So-ciété internationale pour l'étude de la philosophie médiévale v Lovani, spolupracuje s Inti-tut für die cusanische Forschung v Trieru. Je p edsedou redak ní rady asopisu *Studia comeniana et historica*. "117

Komenského filosofickému odkazu dne–nímu sv tu v noval Floss knihu¹¹⁸, cofl je v na–í komeniologii zcela ojedin lé. V p edmluv autor odmítá názor, fle pokrok ve v dách a technice nutn souvisí se sekularizací Evropy v novov ku. Domnívá se téfl, fle zesv t–t ní na–í ásti sv ta není nutn trvalá a nezvratná situace. V tom mu ostatn m fleme dát za pravdu, uv domíme-li si p íliv nových sekt a nábofenství na tzv. Západ v posledních dese-tiletích. Flossova p edmluva knihy obecn konfrontuje Komenského humanismus a kulti-vovanost s dne–kem, anifl by to pro dne–ek vyznívalo p íli–p ízniv .

Kniha je zajímavá nejen vybranými výroky a jejich odkazem pro sou asnost, ale i po výtvarné stránce a okolnostmi vzniku. V–echny aspekty shrnula ve své recenzi knihy Prof. PhDr. Jana Nechutová, CSc.¹¹⁹

Komenského utopické výroky pak Pavel Floss pouffil i v dal–ích popularizacích Komenského díla. Opakuje se i nífle uvedený, shrnující, Komenského názor na základní fundamenty budoucí k es anské spole nosti:

"Proto musí být zastaveno v–echo, cokoli m fle n jakým zp sobem lidskou spole -nost znepokojovat a obt flovat nebo trhat svazky obecného i soukromého bezpe í: A) Války. Pu–ek se má uflít proti –elmám. Kdefto z d l by se m ly slévat zvony nebo hudební nástroje,

117 Prof. PhDr. Pavel Floss. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Katedra *filosofie* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.kfil.upol.cz/lide/floss-pavel>

118 FLOSS, Pavel. *Poselství J. A. Komenského sou asné Evrop* . 1. vyd. Brno: Soliton, 2005.

119 NECHUTOVÁ, Jana. Floss, Pavel (ed.), *Poselství J. A. Komenského sou asné Evrop* . *ILiteratura.cz* [online]. Praha, 2006 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/18453/floss-pavel-ed-poselstvi-j-a-komenskeho-soucasne-evrope>

aby tak v-echno sloufřilo k velebení Boha. B) Vrařdy. Tedy aspo ve t etím v ku, který bude Duchu svatého, nech p estane tato ohavností C) Nábořenské spory, hubící nejen nábořenství, nýřbrřli státy. Kristus poru il u it, ne disputovat, poru il konat, co na izuje. Bohyn Áté(Pomlouva ností), se vloudila do nebe církve a zde uvádí v-echno ve zmatek vyvoláváním nekone ných spor . D) Na soudních dvorech a shromářdních a není dovoleno, aby vládla lest a moc, nýřbrřl právoí Práva jsou pojítkem lidské spole nosti. E) Pohanské cizí zákony i novodobá soudní na řzení nech jsou napraveny. F) Ve stát a není trp n nikdo, kdo nepracuje, aby nikdo z ne innosti se neu il zlo innosti. Aby se jiní nekazili zlým p íkladem. Aby nebyla p ířřřitost k flebrot nebo k pletichám. I B h ve svém slov dal zákon: kdo nechce pracovat, a neří. G) Nech jsou zakázány necudné kresby, smyslné písni ky, knihy, z nichřl erpá ateismus, kr my, ko alny a domy pitek, rovn řla jsou odstran ni lichvá i, spekulanti a jiní podobní, pijavice a cizopasníci jiných. H) Také monopoly a oligopoly a jsou odstran ny po celém sv t . Osvícenému v ku má být cizí taková hanba století, ře n kolik lidí si z ídí ve m stech i řích monopoly a tím vylu ují jiné berouce jim chleba od úst, s jistou řkodou a újmou státu. V-echno budíř spole né, jen se musí jako mezi brat řmi zachovat po ádek, ne zmatek."¹²⁰

3.2.3 Poselství J. A. Komenského pro sou řasnost

V Pampaedii Komenský p íchází s rozvrstvením lidského vzd lání. Tvrdí, ře vzd lání za řná řifl v období prenatalním ("řkola zrození") a kon í ařl "řkolou stá ř a smrti", která spo řívá v bilancování v záv ru řřivota a interakci s mladým pokolením, která je oboustrann uřřřite ná.¹²¹ Princip celouřřivotního vzd lávání je v sou řasnosti pln uznáván a ze strany oficiálních institucí podporován. Výzkumu prenatalního vnímání a u ení se v nuje pozornost moderní psychologie.

Co se týká návrh Panglottie lze uvést, ře v-eobecný dorozumívací jazyk řifl v Komenského dob existoval - byla řím latina. V pozd ří dob nahrazena francouzřtinou a dnes angličtinou. Komenský v-ak tvrdí, ře existující jazyky (v etn řlatiny) nejsou dosta-

120 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Breviá řmyřenek Jana Amose Komenského: řosm po ad řkomponovaných Milanem Friedlem, který také napsal úvod*. 1. vyd. Brno: Integrál, 2008, s. 117-118.

121 FLOSS, Pavel. *Poselství J. A. Komenského sou řasné Evrop* . 1. vyd. Brno: Soliton, 2005.

te neschopny obsáhnout všechny skutečnosti a navíc preference národního jazyka mluvit vést k útlaku národních jazyků jiných, jejichž význam si pak Komenský uvědomoval, jak dokládá například v Informatoriu –koly mateřské. Proto je pro vytvoření "nového, umělého filosofického harmonického jazyka."¹²² Přes mnohé následovníky a více či méně úspěšné realizátory (viz například esperanto) však doposud trvá to, že dorozumivacím jazykem je český národ, který nad danou částí světa vykonává mocenskou hegemonii a je i po etnicky, nebo to zbavuje v této části lidí nutnosti učít se něco navíc.

Principy z panorthosie, totiž komplexnost, jednoduchost a dobrovolnost nové organizace světa stále platí. Jsou užívány například některými mezinárodními organizacemi, byť zde Komenský není v domějším zdrojem inspirace. Můžeme srovnat například s mezinárodní organizací Interpol, kde spolupracují státy tak politicky rozdílné jako Írán a Izrael a i technicky rozdílné jako USA a Jihoafrická republika. Jinak tak na základě dobrovolného uvážení užitku vyplývajícího ze spolupráce. Efektivní spolupráce je umožněna na základě souhrnu postupů obsažených v manuálu dostupném v elektronické podobě, který spolupráci maximálně zjednoduává a unifikuje.¹²³

Učení světa navržené Komenským bylo do určité míry realizováno. Komenský předpokládá ustavení světového shromáždění, které bude co nejvíce reprezentativní. Mělo by určit novou a závaznou podobu toho, co podle Komenského tvoří základ společnosti, její filosofie, teologie a politiky. Dále pak vyhlásit dorozumivací světový jazyk a realizovat další v-enápravné postupy. Shromáždění také ustaví tři výbory, pro pokrok ve vědě, mezinárodní soud a jakousi konsistenci, která bude bdít nad dorozumiváním a mírem mezi církvemi.¹²⁴

Tyto plány neměly v Komenského době naději na úspěch, nebo nepanovala shoda ani uvnitř hlavních stran války (katolické a protestantské¹²⁵), natož potom mezi nimi. Zdálo

122 APKOVÁ, Dagmar. Komenského obecná porada a její význam. In. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Obecná porada o nápravě v cí lidských*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, 3 sv. (563, 500, 594 s.). s. 37.

123 GREILSAMER, Laurent. *Interpol: policisté bez hranic*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1998, 279 s. ISBN 80-85821-69-9.

124 APKOVÁ, Dagmar. Komenského obecná porada a její význam. In. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Obecná porada o nápravě v cí lidských*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, 3 sv. (563, 500, 594 s.). s. 38

125 Komenský sám nesl velmi těžkou válku Nizozemsko anglickou. POLIČENSKÝ, Josef. *Komenský,*

se však, které jim nahrává situace po skončení obou světových válek. Společnost národů a později Organizace spojených národů vykazovaly etné znaky Komenského shromáždění z Obecné porady. Není vyloučeno, že československá aktivita při zakládání obou mezinárodních institucí s Komenského odkazem do určité míry souvisela.

Mnoho z Komenského výzev k přestavbě společnosti poukazuje na problémy, s nimiž se evropská společnost nevyrovnala dosud. Jako doklad můžeme uhlédnout výše citované odstavce z Breviáře myšlenek J. A. Komenského.

ZÁV R

Dotazník poskytl zajímavé informace o sou asné znalosti Komenského a Kachníka v rodné Nivnici. Starší z obou pedagogů je pochopitelně znám více, a b f n se ví o jeho p -vodu v nivnickém, tzv. Bartkov , mlýn . Zdroji poznatků o n m je v-ak výuka, p ípadn média. D tí se o n m nedozvídají v rodin , cofl m fle sv d it o ur itém ústupu participace b f ných ob an na odkazu Komenského. Institucionáln se k n mu ov-em Nivnice hlásí, jak sv d í i výuka nábofenství jako zdroj informací, pam tní sí ve -kole i memoria z posledních let.

Naopak Josef Kachník je osoba o nífl se d tí pom rn ásto dozvídají i v rodinném prost edí. Za tím lze vid t doposud existující rodinné vazby na Kachníka i to, fle v obci pravd podobn stále flíjí pam tníci. Kachník je tak do jisté míry stále sou ástí komunity obce, zatímco Komenský je jifl p íli- sou ástí "historie". P esto si je nivnická mládefl v -doma jak významu Komenského, tak jeho p -vodu v Nivnici, jak dotazníkový výzkum do-loffil. Na jeho základ lze shrnout, fle odkaz Jana Amose Komenského a Josefa Kachníka je v Nivnici flivý a místní mladá generace se s ním identifikuje. Rozdíly v tom, jak je památka obou pedagogů vnímána, je pak dán p edev-ím rozdílným asovým odstupem od jejich flivot .

Obyvatelstvo Nivnice na Komenského památce participuje bez ohledu na p evaflu-jící ímskokatolické nábofenství. V tom m fleme vid t spolup sobení popularizace Ko-menského Josefem Kachníkem, který z n j u inil bez ohledu nav víru sou ást nivnické tradice jifl na p elomu 19. a 20. století.

Význam Komenského pro sou asný sv t je potom zcela nezpochybnitelný a to jak v pedagogické práci, z nífl je stále ěrpáno, tak v práci filosofické. My-lenky z Obecné pora-dy jsou vyuflívány nap íklad mezinárodními institucemi, které se k n mu mnohdy sami p ihla-ují (nap íklad UNESCO). N které spole enské problémy, které identifikoval a po-psal, jsou bez ohledu na asový odstup stále stejn významné. P ípome me jen problema-tiku ob an , kte í participují na výnosech kolektivní práce, anifl by se na této práci podíleli, nebo Komenského snahy mírotvorné.

Ke stálému vyuflívání Komenského díla p íspívá i to, fle byl literárn ínný po de-sítky let a pod vlivem mnoha velice r zných flivotních okolností. Tím je "Komenský" vyu-flitelný r znými spole enskými skupinami a r znými spole enskými systémy.

Dále budou zodpovízeny otázky z kapitoly Cíle práce tohoto textu:

1) Je odkaz pro souasnou společnost v díle šObecná porada o nápravě v cí lidských aktuální?

Nepochybně ano, jak dokládá jeho vyuffití jak institucemi, tak i souasnými mysliteli.

2) Je aktuální mylenka Komenského pro budoucí lid, který by se mohl soustedit pouze na techniku, vdu a zapomíná na lovka se svými potřebami?

Rst alternativních směrmylení a způsobívota v posledních letech dokládá, že se ve společnosti šíí názor o neudržitelnosti soustředění pouze na technický rozvoj. Mezi těmito alternativními názory se objevují i některé mylenky z díla Komenského. Příkladem může být literární a popularizační dílo Pavla Třebky, i na odborné úrovni komeniologa Pavla Flosse.

3) Nakolik je aktuální pohled Komenského na školu jako dílnu lidskosti?

Ke Komenského dílně lidskosti by mly smívat reformy českého školství. Prozatím však nebyly dotafeny do konce.

4) Jaké byly společné mylenky J. A. Komenského a J. Kachníka?

Oba muži byli kněží, a proto se oba dívají na společnost tradicionalisticky, vyzdvihují úlohu rodiny a tradiční české hodnoty. Vzhledem k tomu, že jsou tradicionalisty a zároveň žijí ve společensky převratných dobách, idealizují poněkud poměry svého mládí jako společnost založenou na českých principech a tedy v rámci možností ideální. Kachník je v tomto ohledu tradicionalistický, Komenský si poněkud více uvědomuje nutnost změny, což může souviset s jeho pohnutým životním osudem. V politice jsou oba muži legitimisty, uznávajícími souasnou moc (Komenskému je tou mocí stavovský stát včetně s falckou dynastií, Kachníkovi nejdrive císařství, potom republika).

5) Jaké jsou znalosti a pohled fláků 1 a 2 stupně základní školy na slavné rodáky.?

Znalosti fláků v Nivnici odpovídají silné sebeidentifikaci oběma smísty s oběma rodáky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARTOŠ, Josef. *Uherský Brod: minulost i současnost slováckého města*. 1. vyd. Brno: Blok, 1972, 427 s.
- BEKOVÁ-RINGESOVÁ, Marta. *Jan Amos Komenský a Polsko*. 1. vyd. Praha: Academia, 1983, 83 s.
- COUFALOVÁ, Iveta. *Česko-nizozemské vztahy*. In. HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 555-569.
- APKOVÁ, Dagmar. *Komenského obecná porada a její význam*. In. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Obecná porada o nápravě v cí lidských*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, 3 sv. (563, 500, 594 s.). ISBN 80-205-0225-4. s. 11-43.
- OUPEK, Jiří a Ivana HLADÍKOVÁ. *Po stopách nivnických památek*. Nivnice: Nadační fond Dr. Kachníka Nivnice, 2012, 79 s. ISBN 978-80-260-2288-6.
- DORAZIL, Otakar. *Vládcové v dějinách Evropy: (800-1648)*. Klatovy: Amlyn, 1992, 199 s. ISBN 80-901316-4-6.
- Dr. Josef Kachník. *OBEC NIVNICE*. *Nivnice* [online]. Nivnice, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.nivnice.cz/o-nivnici/slavni-rodaci/>
- FIFKOVÁ, Renáta. *Sága moravských Přemyslovců: život na Moravě od 11. do počátku 14. století*. *Www.olomouc.cz* [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.olomouc.cz/view.php?cisloclanku=2006041805>
- FISCHEROVÁ, Táňa. *Před volbami raději o Komenském*. *Deník Referendum* [online]. 2010, ročník 2010, číslo 27. 5. [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/3855-pred-volbami-radeji-o-komenskem>
- FLOSS, Pavel. *Poselství J. A. Komenského současné Evropě*. 1. vyd. Brno: Soliton, 2005, 165 s. ISBN 80-239-6048-2.
- GREILSAMER, Laurent. *Interpol: policisté bez hranic*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1998, 279 s. ISBN 80-85821-69-9.
- HORÁK, Slavomír. *Tatary a muslimové v Polsku*. FSV UK. *Slavomirhorak.euweb.cz* [online]. Praha, 2002 [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.slavomirhorak.euweb.cz/tatarzy.pdf>
- HORST, Han van der. *Dějiny Nizozemska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 667 s. ISBN 80-7106-487-4.
- HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. V Praze: Společnost přátel starožitností sl., 1935, s. 352-460.
- JANÁEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1987, 568 s.
- Josef Kachník. *KATEDRA FILOSOFIE FF MU BRNO*. *Filosofická fakulta MU* [online]. Brno, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kachjo.html>
- KACHNÍK, Josef. *Časové otázky pedagogické*. Praha: V. Kotrba, 1912, 274 s.
- KACHNÍK, Josef. *Dějiny filosofie*. V Praze: Cyrillo-Methodiejská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1904. 380, xii s. Vzdělávací knihovna katolická; sv. 33.

- KACHNÍK, Josef. *J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici*. V Nivnici: nákladem vlastním, 1933, 16 s.
- KACHNÍK, Josef. *Na-i emeslníci: jejich život a sociální pom ry*. V Praze: Katolický spolek tiskový, 1912. 45 s. Hlasy Katolického spolku tiskového; ro . 43, . 3.
- KACHNÍK, Josef. *Práce: úvahy ethicko-sociální*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1906, 107 s.
- KACHNÍK, Josef. *Rolník-živitel: rty hospodá sko-sociální*. Praha: Katolický spolek tiskový, 1908. 66 s. Hlasy katolického spolku tiskového; ro . 39, . 3.
- KACHNÍK, Josef. *Vlastenecké vzpomínky na Nivnici, T ebí , Uherské Hradi-t , Olomouc a Prahu*. Olomouc: Nákladem vlastním, 1937. 46 s
- KACHNÍK, Josef. *Výtvarné um ní chrámové a h bitovní: rty ethicko-esthetické*. Na Velehrad : nákladem Cyrilo-Method jského tisk. spolku, 1923, 191 s.
- KNOZ, Tomá-. *Pob lohorské konfiskace na Morav . In: Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn J*. Brno: Moravské zemské muzeum, ISBN 80-7028-170-7.2001, s. 81-95.
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Breviá my-lenek Jana Amose Komenského: [osm po ad komponovaných Milanem Friedlem, který také napsal úvod*. 1. vyd. Brno: Integrál, 2008, 147 s. ISBN 978-80-87176-01-6.
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Obecná porada o náprav v cí lidských*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992, 3 sv. (563, 500, 594 s.). ISBN 80-205-0225-4.
- KOSMAN, Marceli. *D jiny Polska*. Vyd. 1. P elofil Jan Vito . V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2011, 451 s. ISBN 978-80-246-1842-5.
- KOŤÍK, Franti-ek. *And l míru: vypráv ní o Janu Amosovi Komenském*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984, 222 s.
- Labyrinth - p írodní bludi-t v Brandýse nad Orlicí. OB ANSKÉ SDRUŤENÍ BRANDÝS VE SV T . *Www.brandys-ve-svete.cz* [online]. Brandýs nad Orlicí, 2012 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.brandys-ve-svete.cz/labyrinth/labyrinth.php>
- LHOTKA, Jaroslav. *Totalita proti pravd o husitech, J. A. Komenském a zkorumpovaném -kolství*. *Sv domí* [online]. 2012, ro . 2012, . 3 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: http://www.svedomi.cz/svedomi/2012/lhj_1203_totalita_proti_pravde_o_husitech_j_a_komenskem_a_zkorumpovanem_skolstvi.htm
- NECHUTOVÁ, Jana. Floss, Pavel (ed.), *Poselství J. A. Komenského sou asné Evrop . ILiteratura.cz* [online]. Praha, 2006 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/18453/floss-pavel-ed-poselstvi-j-a-komenskeho-soucasne-evrope>
- O Nivnici. OBEC NIVNICE. *Nivnice*. [online]. Nivnice, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z:<http://www.nivnice.cz/http://www.nivnice.cz/o-nivnici/slavni-rodaci/>
- Památník J. A. Komenského. OBEC KOM A. *Obec Kom a* [online]. Kom a, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.komna.cz/index.php?nid=5297&lid=cs&oid=727079>
- POLÍŤENSKÝ, Josef. *Komenský, mufl labyrinth a nad je*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, 218 s. ISBN 80-200-0580-3.

- Prof. PhDr. Pavel Floss. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Katedra *filosofie* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.kfil.upol.cz/lide/floss-pavel>
- Pr vodce historií m sta: Hustope e ve 13. - 16. století. M STSKÉ MUZEUM A GALERIE HUSTOPE E. *Muzeum a galerie Hustope e* [online]. Hustope e, 2014 [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.muzeumhustopece.cz/a/2011-historie01/clanek.php>
- SMETANOVÁ, Miriam. *fiivot a dílo kn ze a u itele Josefa Kachníka*. Olomouc, 2010. Bakalá ská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Ústav pedagogiky a sociálních studií.
- SVOBODA, Milan. Šskute n v decká identifikace: Komenský a Rembrandt aneb šsenzace: tém stoletá. *D jiny a sou asnost: Kulturn historická revue* [online]. 2007, ro . 2007, . 2 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/2/-skutecne-vedecka-identifikace-/>
- TEBEK, Pavel. Komenský v obýváku. *Ve hv zdách & Lidový lé itel* [online]. 2013, ro . 2013, 15. 11. [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.astrolife.cz/?p=29336>
- UHLÍ , Du-an. Morava v t icetileté válce. In: *Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn]*. Brno: Moravské zemské muzeum, ISBN 80-7028-170-7.2001, s. 69-80.
- VÁLKA, Josef. Morava v habsburské monarchii a turecká hrozba. In: *Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn]*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2001, ISBN 80-7028-170-7. s. 8-16.
- VÁLKA, Josef. Moravská zemská práva a svoboda v 15. -16. století. In: *Morava v dob renesance a reformace: [sborník p ísp vk proslovených ve dnech 6. ledna afl 24. února 1999 v rámci p edná-kového cyklu MZM v Brn]*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2001, ISBN 80-7028-170-7. s. 17-30.
- VAN RIJN, Rembrandt. *Portrét starého mufla / J. A. Komenský*. 1665. Dostupné z: <http://www.mjakub.cz/menu/fota.php?idf=383&idc=127> (olejomalba na plátn)
- fiivot J. A. Komenského. MUZEUM J. A. KOMENSKÉHO UHERSKÝ BROD. *Muzeum Jana Amose Komenského Uherský Brod* [online]. Uherský Brod, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.mjakub.cz/index.php?idm=38>
- fiivotopis Jana Amose Komenského. OBEC NIVNICE. *Nivnice*. [online]. Nivnice, 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.nivnice.cz/o-nivnici/jan-amos-komensky/>

Nada ní d m J. Kachníka

Pam tní místnost J. Kachníka

Pamětní síň J. A. Komenského v aule ZTMv Nivnici

Socha J. A. K. v parku v Nivnici

Bartk v mlýn- jedno z možných míst narození J. A. K.

SEZNAM P ÍLOH

Dotazník:

DOTAZNÍK

J.A. KOMENSKÝ a JOSEF KACHNÍK

Třída.....

Bydliště (obec)

Kde jsi se setkal/a se jménem J. A. Komenský (podtrhni):

školní výuka;

vyprávění člena mé rodiny;

četba;

televize;

internet;

výuka náboženství;

jinde (napiš kde).....

Kde jsi se setkal/a se jménem J. Kachník (podtrhni):

školní výuka;

vyprávění člena mé rodiny;

četba;

televize;

internet;

výuka náboženství;

jinde (napiš kde).....

Četl/la jsi nějakou knihu J. A. Komenského? (podtrhni)

Ano (jakou?.....)

Ne

Využíváš nějakou instituci v tzv. Kachníkově domě a jak často? (hodící se podtrhni)

Obecní knihovnu 1x týdně;

1x měsíčně

1x za půl roku

Expozici dějin obce a jejich pamětihodností 1x týdně;

1x měsíčně

1x za půl roku

1x za rok

Jiné (Vychovatelskou knihovnu, Archiv a badatelnu života a díla J. A. Komenského) 1x týdně;

1x měsíčně

1x za půl roku

1x za rok

Nepravdivé věty škrtni:

J. A. Komenský byl příslušníkem římsko katolické církve.

J. A. Komenský byl příslušníkem Jednoty bratrské.

J. Kachník byl římskokatolický kněz

J. Kachník byl pedagog.

J. Kachník byl malíř.

Napiš v které budově v Nivnici se podle tradice narodil J. A. Komenský.....

Napiš v které budově v Nivnici se narodil J. Kachník.....

Která umělecká díla, pomníky a pamětní desky připomínají v Nivnici J. A. Komenského? (vypiš všechny které

znáš).....

.....

Čím byl podle tvého názoru významný J. A. Komenský?

.....

Čím byl podle tvého názoru významný J. Kachník?

.....